

Regionální dějiny v didaktice dějepisu – Hodkovice nad Mohelkou

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obory:

Historie se zaměřením na vzdělávání

Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání

Autor práce:

Marie Filounková

Vedoucí práce:

PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.

Katedra historie

Zadání bakalářské práce

Regionální dějiny v didaktice dějepisu – Hodkovice nad Mohelkou

Jméno a příjmení: Marie Filounková
Osobní číslo: P18000807
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Historie se zaměřením na vzdělávání
Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Zadávací katedra: Katedra historie
Akademický rok: 2019/2020

Zásady pro vypracování:

Studentka vytvoří didaktický materiál pro výuku regionálních dějin města Hodkovice nad Mohelkou, a to pro 2. stupeň ZŠ. Projektová výuka se zaměří na exkurze po památkách města. Vzniklé pracovní listy pro žáky poslouží také jako systém ověření nabytých znalostí.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

ZAJÍČEK, Václav. *Moje Hodkovice*. Praha: Powerprint, 2016. ISBN 978-80-7568-006-8.
PELANTOVÁ, Martina, ČERMÁK, Jaroslav, BURIÁNEK, Zdeněk a František NEJEDLO. *Výlety po Hodkovicích nad Mohelkou aneb 10 let cesty za poznáním*. Hodkovice nad Mohelkou: Spolek rodáků a přátel Hodkovic, 2018. ISBN 978-80-87141-50-2.
FIŠAR, Miroslav. *Hodkovice nad Mohelkou: Historie, památky a současnost*. Hodkovice nad Mohelkou: Městský úřad Hodkovice n. M., 2001. ISBN nemá
KRATOCHVÍL, Viliam. *Metafora stromu jako model didaktiky dějepisu*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-8140-365-1.
ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-3450-7.
LABISCHOVÁ, Denisa, GRACOVÁ, Blažena. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-584-3.
ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.

Vedoucí práce: PhDr. Milan Svoboda, Ph.D.
Katedra historie

Datum zadání práce: 16. prosince 2019
Předpokládaný termín odevzdání: 16. prosince 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Jaroslav Pažout, Ph.D.
vedoucí katedry

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

5. května 2021

Marie Filounková

Anotace

Regionální dějiny v didaktice dějepisu – Hodkovice nad Mohelkou

Cílem bakalářské práce je vytvořit didaktický materiál pro regionální dějiny města Hodkovic nad Mohelkou pro druhý stupeň základní školy T. G. Masaryka. Projektová výuka je zaměřena na vyučování formou exkurze po pamětihodnostech města, seznámení s památkami a historickým vývojem města. Cílem práce je vytvořit pracovní listy pro žáky školy, které budou zároveň sloužit jako forma ověření jejich znalostí.

Anotace

The Regional History in Didactic of History - Town Hodkovice nad Mohelkou

The aim of the bachelor thesis is to create didactic material for the regional history of the town of Hodkovice nad Mohelkou for the second stage of the primary school of T. G. Masaryk. Project teaching is focused on teaching in the form of an excursion around the sights of the city, acquaintance with the sights of the city and the historical development of the city. The aim of the work is to create worksheets for school pupils, which will also serve as a form of verification of their knowledge.

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat vedoucímu práce, panu doktoru Milanu Svobodovi z katedry historie FP na Technické univerzitě v Liberci. Děkuji za jeho vedení a pomoc při tvorbě práce. Také bych chtěla poděkovat městu Hodkovice nad Mohelkou, které mi umožnilo přístup do archivu a kroniky města. Dále děkuji základní škole Tomáše G. Masaryka v Hodkovicích nad Mohelkou za její spolupráci.

Obsah

Úvod	7
Zhodnocení použité literatury a pramenů	8
1 Historie města	10
1.1 Geografické umístění města	10
1.2 Vznik města	11
1.3 Vývoj průmyslu města	13
2 Památky Hodkovic	16
2.1 Kostel svatého Prokopa	16
2.2 Křížová cesta a šibenice	17
2.3 Sousoší tří svatých	19
2.4 Sousoší na náměstí	19
2.5 Radnice	20
2.6 Kašna	22
2.7 Významné domy na náměstí a hotel arcivévoda Štěpán	23
2.8 Významné sochy poblíž města	24
3 Škola T. G. Masaryka	27
3.1 První zmínky o škole v Hodkovicích	27
3.2 Historie německé školy	28
3.3 Vznik české školy	28
3.4 Školství po první světové válce	29
3.5 Měšťanská škola	31
3.6 Nová školní budova	32
3.7 Vedení školy do války	33
4 Cíle dějepisné výuky	36
4.1 Obecná charakteristika cílů	36
4.2 Klasifikace výchovně vzdělávacích cílů	36
4.3 Dějepisné kurikulum	37
5 Obsah dějepisného vyučování	38
5.1 Výukové formy	38
5.2 Mimotřídní vyučovací formy	38
5.3 Vyučovací metody	38
5.4 Didaktický test	39

5.5	Motivace a fixace tématu.....	39
6	Regionální dějiny v didaktice dějepisu	41
6.1	Výuka regionálních dějin.....	41
6.2	Didaktické využití regionální historie	42
7	Rozbor první společné vyučovací hodiny „Historie města“	42
7.1	Cíl hodiny	42
7.2	Motivace žáků k činnosti	44
7.3	Obsah hodiny	45
7.4	Rekapitulace a fixace tématu	47
8	Rozbor druhé společné vyučovací hodiny „Památky města“	48
8.1	Cíl hodiny	48
8.2	Motivace žáků k činnosti	50
8.3	Obsah hodiny	51
8.4	Rekapitulace a fixace tématu	53
9	Rozbor třetí společné vyučovací hodiny „Historie základní školy T. G. Masaryka“	54
9.1	Cíl hodiny	54
9.2	Motivace žáků k činnosti	55
9.3	Obsah hodiny	56
9.4	Rekapitulace a fixace tématu	58
10	Projektové vyučování	59
10.1	Projektová výuka	59
10.2	Projekt regionálních dějin.....	60
10.3	Postup projektového vyučování.....	60
11	Závěrečný ověřovací pracovní list	61
11.1	Rozbor ověřovacího pracovního listu.....	61
11.2	Vyhodnocení pracovního listu.....	62
	Závěr.....	63
	Seznam regionální literatury k teoretické (historické) části práce	65
	Seznam pramenů k teoretické části práce.....	65
	Seznam literatury k praktické části práce.....	66
	Seznam vlastních obrazových příloh.....	67
	Seznam didaktických příloh	67

Úvod

Cílem bakalářské práce je seznámit žáky druhého stupně základní školy T. G. Masaryka v Hodkovicích nad Mohelkou s historií města a s jeho nejdůležitějšími památkami.

Nejprve se budu v práci a v teoretické části věnovat popisu památek a samotné historii města, kterou následně promítnu do praktické části, kde budou tyto poznámky sloužit k mému výkladu.

Památky jsou voleny strategicky, to znamená nejbliže škole. Snažím se předat žákům povědomí o památkách s jejich historií a významem pro město. Jedná se o památky, které by měli žáci znát nejen proto, že je každý den potkávají cestou do školy nebo cestou městem, ale také proto, že tyto památky formovaly Hodkovice nad Mohelkou tak, jak je žáci znají dnes.

Pro žáky bude vytvořen didaktický materiál k poznání dějin města Hodkovic nad Mohelkou. Jedná se o žáky druhého stupně, proto bude historie památek žákům předávána skrze exkurzi po městě. Žáci obdrží doplňovací pracovní listy, které si poté nechají jako zápisy pro své studium. Dále budou použity fotografie a obrázky města. Historie školy T. G. Masaryka a města bude žákům předána prostřednictvím výkladu v učebně, žákům opět připravím systém zápisků doplňování do pracovního listu tak, aby si jej mohli ponechat jako zápis pro své studium.

Žáci na konci našeho výukového bloku obdrží pracovní listy, kterými zároveň bude ověřena jejich finální znalost historie a památek a tedy to, co si z našeho výkladu a exkurze odnesli. Pracovní listy budou zhotoveny formou kroužkování či jednoslovného doplnění. Neslouží k známkování, pouze k orientaci o jejich znalosti památek a historie města. Mohou sloužit jako výukový materiál pro vyučující. Osobně si pracovní listy vyberu a vyhodnotím úspěšnost žáků v jejich práci.

Zhodnocení použité literatury a pramenů

V teoretické části práce se opírám o knihu *Moje Hodkovice*, jejímž autorem je Václav Zajíček. Jedná se o rodáka z Hodkovic, který se narodil v březnu 1925 a zemřel v dubnu 1989. Zároveň byl pan Zajíček grafikem a heraldikem. Grafiku vystudoval a pracoval v místní tiskárně. V oboru heraldiky se zabýval převážně dobou renesance. Aktivní byl od šedesátých do osmdesátých let 20. století. Pracoval také jako kreslíř městských znaků. V Hodkovicích byl veřejně činným členem Spolku rodáků a přátel Hodkovic a také pracoval jako předseda Aktivu památkové péče a ochrany přírody.

Díky jeho činnosti hodnotím knihu *Moje Hodkovice* jako důvěryhodnou ve sdělování faktografických událostí. Pracuje s bohatým bibliografickým aparátem a odkazuje se na kroniky města Hodkovice.

Také jsem dohledávala informace ve Státním okresním archivu Liberec. Podklady z archivu a kronik jsem používala jako kontrolní k informacím, které jsem získala z dalších knih.

Jedná se o knihy pouze regionálně zaměřené. Jsou od autorů, kteří také pocházejí z Hodkovic – pánů Miroslava Fišara a Aloise Frinty, kteří byli taktéž členy Spolku rodáků a přátel Hodkovic nad Mohelkou. Jejich tvorba je velice zajímavá a protkána hodkovickými pověstmi. Bohužel jejich práce jsou citově vázané na město a je tedy potřeba si informace z jejich knih ověřovat, protože se jedná o laické badatele. K ověření mi sloužil opět Státní okresní archiv v Liberci, popřípadě hodkovické kroniky, které se nacházely na místním úřadě.

Dále jsem v teoretické části použila další dvě knihy, jejichž vydání zajistila městská rada a také Spolek rodáků a přátel města. Nesou názvy: *Výlety po Hodkovicích nad Mohelkou* aneb *10 let cesty za poznáním a Hodkovice nad Mohelkou: Minulost a památky*. Tato díla slouží spíše jako brožury, avšak informace v nich jsou stručné, a proto snadno ověřitelné.

V praktické části používám knihy doporučené vedoucím práce. Jedná se o publikace od Roberta Čapka *Líný učitel* a *Uč jako umělec*; tyto knihy jsou nové, a proto popisují moderní metody výuky. Jsou velice inspirativní a určitě s nimi hodlám pracovat i v budoucnu. Zmiňují projektové vyučování a také různé atraktivní způsoby motivace.

Dále jsem do praktické části zařadila literaturu, která se zabývá obecnou didaktikou. Tyto kapitoly přibližují tvorbu a strukturu hodin dějepisu. Díky didaktickým publikacím jsem

vytvořila osnovu k probíranému tématu tak, aby se v něm v hodinách žákům dobře orientovalo. Žáci proto měli povědomí o tom, co se v danou hodinu bude probírat a vyučující měl dostatek informací pro navazující vyučování. Jedná se o publikace, které se zabývají oborovou didaktikou. Jejich autory jsou Stanislav Julínek, Lucie Zormanová a Iva Stuchlíková.

Mezi inspirativní literaturu řadím mimo jiné i publikaci *Metody aktivního učení* od Dagmar Šitné, která přináší inovace do frontálních hodin výuky. Jedná se o moderní vyučování, které má aktivizovat činnost žáků, stejně tak jako publikace doporučené, které jsem zmiňovala výše.

1 Historie města

1.1 Geografické umístění města

Město Hodkovice nad Mohelkou se nachází v Libereckém kraji. Je vzdáleno přibližně 15 km jižně od Liberce a 10 km od Jablonce nad Nisou a Turnova.

Střed města je vyhlášen památkovou zónou. Hodkovice se proto mohou pyšnit několika důležitými historickými pamětihodnostmi. Je jich zde třicet čtyři. Jedny z největších, o kterých bych se v práci ráda zmínila, jsou: kostel svatého Prokopa, areál přilehlého hřbitova i Kalvárie. Mezi další důležité stavby můžeme zařadit městskou radnici, kašnu na náměstí, základní školu s bohatou historií, některé strategicky umístěné měšťanské domy či další památky jako jsou sochy, boží muka, ale i morový sloup.

Vzhledem k tomu, že Hodkovice leží v Podještědském hřebenu a Lužickém zlomu, nachází se zde pískovec, krystalický křemen, achát, karneol, ale i vápenec. Díky nedaleké významné památce Ještěd sahají Hodkovice do přírodního parku. Také se pyšní několika chráněnými územími, kde žije například mlok skvrnitý, čolek horský a roste vstavač vojenský. Okolo Hodkovic najdeme také několik přírodních úkazů, jako jsou například Raubířské skály či Skalní údolí. Rostou zde vzácné dřeviny jako buk červenolistý nebo platan javorolistý. (Zajíček 2016, s. 96)

Město je velice vyhledávané i jako turistický cíl, navíc dobře dostupné, protože leží vedle rychlostní silnice, která vede přes Turnov až do Prahy. Město také protíná železnice, která vznikla roku 1859. Ve městě se nacházejí koupaliště, kino, lyžařský vlek na kopec Buřín, je zde i sportovní hřiště a nově vybudovaná velká sportovní hala. Město se může pyšnit i vlastním letištěm, kde klub letců pořádá vyhlídkové lety. (Zajíček 2016, s. 5)

Hodkovice zajišťují vzdělání na základní škole T. G. Masaryka a v mateřské škole, která má kapacitu až 84 dětí. Dále ve městě funguje samostatná družina a rodinný klub Motýlek. Město nabízí i velké množství pracovních míst, protože v Hodkovicích sídlí firma Monroe Czechia s.r.o, která se zabývá výrobou automobilových tlumičů. Je zde i přidružená firma Tenneco Automotive. O zemědělskou správu v oblasti Hodkovic se stará Agro Bílá. Hodkovice také disponují několika spolky, jako je hasičské sdružení či dobrovolný Spolek přátel a rodáků Hodkovic, kteří pracují jako historický spolek. V neposlední řadě zde sídlí myslivecký spolek Hodkovice, který úzce spolupracuje s mysliveckým sdružením Petrašovice.

Hodkovice jsou také proslulé kvalitní vodou, protože mají dostatek podzemních vod. Je to díky řece Mohelce, která městem protéká, a dále Mechového potoka, který teče v těsné blízkosti. Nedaleko se nachází vyhlášená jablonecká kyselka a samotný potok Dobrá voda, který pramení také v Jablonci nad Nisou. (Zajíček 2016, s. 60)

Hodkovice mají několik okrsků. Patří sem hlavní obec Hodkovice nad Mohelkou, dále Jílové, Radoňovice, Záskalí, Žďárek a osada Citeře.

1.2 Vznik města

Historie města je opravdu bohatá. První archeologické výzkumy mapují osídlení ze 6. století n. l. Tyto archeologické nálezy potvrzují, že se do této oblasti stěhovali první osadníci. Území tehdejšího města bylo nejčastěji osídleno kupci. Podle pověsti, která sloužila k vysvětlení názvu města, byla z prvních rodin, která se zde usídlila, rodina Hodkova, podle které Hodkovice mají údajně svůj název. (Zajíček 2016, s. 9)

První název této oblasti na počátku 14. století byl Hodcouicz; jednalo se o farní ves. (Kuča 2000, s. 98) Ve 14. století se také používal název, který byl zaznamenán v německých pramenech: Libenow. Avšak nejznámější název Hodkovic byl Liebenau z 16. století. (Profous 1947, s. 578) Tehdy se také začal pro město používat název Hodkowicze. Několikrát byl název změněn zpět na Liebenau. Tento výraz („in der lieben Aue“), lze přeložit „na milém luhu, na milé nivě“. (Profous 1947, s. 578) Název Hodkovice je poprvé zaznamenán v roce 1854. Dnešní název Hodkovice nad Mohelkou je používán až od roku 1955. (Kuča 2000, s. 98)

Přes Hodkovice vedla především obchodní stezka. První zmínka o povýšení Hodkovic na město byla zaznamenána až roku 1352. Informace byla nalezena ve spisu, který se zabýval výběrem desátků. Zde byla uvedena výše vybrané platby. (Zajíček 2016, s. 6)

Ve 13. století přišli do vedlejší vesnice Dub, nyní města Český Dub, johanité (rytířský řád). Ti v obci budovali opevněný klášter. Pracovali pod záštitou rodu Markvarticů, totiž pana Havla II. z Lemberka, který byl nejstarším synem Zdislavy z Křižanova. Svatá Zdislava pobývala v Jablonném v Podještědí, vytvořila zde špitál a pomáhala při budování kláštera. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 105)

Hodkovice mají vlastní kostel. Je zasvěcen svatému Prokopu. Přesný rok jeho vzniku neznáme. Datace svatoprokopských kostelů byla na přelomu 12. a 13. století. Že šlo o významného patrona, dokládají i kapličky zasvěcené svatému Prokopu na severní straně

města, které se táhnou přes vesničky Zásadu, Záhoří u Železného Brodu, Jablonec nad Jizerou, Nová Ves u Lomnice. (Zajíček 2016, s. 14)

V této době vlastnili Hodkovice páni z Dražic. Ti prosadili svatého Prokopa jako patrona Hodkovic a spolu s ním i modré a bílé barvy do znaku města spolu se vztyčeným medvědem. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 104)

Města často zasahovaly požáry a ani Hodkovice nebyly výjimkou. První byl zaznamenán 22. května 1692, kdy hořela městská radnice. Shořelo 19 obytných domů. Požár vznikl u tehdejšího primátora. Dále radnice utrpěla roku 1707 dalším požárem. Začalo hořet na lešení, které bylo postaveno okolo radnice ještě z předchozí opravy po ohni. Třetí požár zastihl budovu roku 1768. Blesk uhodil do věže radnice, ale škody tentokrát nebyly tak vysoké. Po opravě byla na věž umístěna železná korouhev, která se otáčí za větrem. (Zajíček 2016, s. 5)

Největší a městu osudný požár vypukl roku 1806. Jednalo se o velikonoční úterý 8. dubna. Tento požár během krátké doby zasáhl přibližně 152 domů a 60 stodol. Oheň vznikl kousek za náměstím ve stodole hospodského, když jeho čeledín neopatrně manipuloval s otevřeným ohněm. Zasažena byla také škola, která shořela spolu s vedlejší střechou márnice, u které se roztavil zvon umíráček. Shořela také radnice a právě s ní i archivní dokumenty a městské listiny a kroniky, které se později zpětně dopisovaly podle paměti. Zachránit se podařilo pouze některé městské listiny. Tyto dokumenty byly zavaleny klenbou radnice, která se pod náporu plamenů zborila. (Zajíček 2016, s. 6)

Ohně byly ušetřeny pouze fara, kostel a pivovar. Hodkovičtí považovali záchranu těchto budov za zázrak. Lidé postižení požárem bydleli od dubna například ve starých stodolách, které se před požárem zachránily. Brzy započaly opravy. Město bylo roku 1806 také ušetřeno odvodu daní. (Zajíček 2016, s. 8)

Hostinský, u kterého požár vypukl, se brzy odstěhoval do Liberce, kde založil o pár let později dnes velice známý hotel "Zlatý lev", který se nachází nedaleko Šaldova náměstí v centru Liberce.

Následně byly Hodkovice, jako každé jiné město, zasaženy válkami. Byla to třicetiletá a rakousko-pruská válka. Hodkovice sloužily také jako ubytovna pro vojáky. Pruské vojsko Hodkovice drancovalo. (Zajíček 2016, s. 23)

Hodkovicemi otráslly i obě světové války. Dobře popsány jsou v kronikách města. Těžká situace pro obyvatele nastala i s jazykem. Jednalo se o oblast převážně německou, a tak se česky mluvilo pouze v okrajových částech města. Karolína Světlá se zasadila o vznik první české školy v Hodkovicích. Avšak na základní škole byla opět čeština prosazena až se vznikem Matice školské roku 1880.

1.3 Vývoj průmyslu města

Jak jsem již v předchozích kapitolách zmiňovala, Hodkovice protínaly obchodní stezky. Jednalo se proto o frekventované místo, kterým procházeli i vojáci a války. Byly to nejprve boje husitské, třicetiletá válka a další. Tyto války nejen že po sobě zanechaly vydrancované domy, ale často také nemoci. Hodkovice se musely potýkat s morem, který zde propukl v poslední třetině 17. století. Na tento mor upomíná sousoší na náměstí. Dále také hladomor, který zde byl v 18. století. Podařilo se ho překonat až prvním sázením brambor roku 1772. Samozřejmě se nejprve musely vybudovat zásoby k sázení, proto byly tyto roky kritické a mnoho lidí ve městě zahynulo. (Zajíček 2016, s. 97)

Průmysl se v Hodkovicích začal vyvíjet od konce 18. století. Hodkovice byly pro Liberecko důležitým střediskem. Záhy zde začal fungovat sklářský průmysl, stejně jako v nedalekém Jablonci nad Nisou. Export skla byl umožněn později, roku 1826, kdy se stavěla císařská silnice. Kolem silnice vznikaly hostince s možností ubytování cestujících a ustájení koní. Proto zde byla další řemesla jako kováři, hostinští či sedláři. V tomto roce město zřídilo spěšný poštovní vůz. Pro představu o významu Hodkovic: Jablonec doposud žádnou poštu neměl a využíval právě hodkovickou. (Zajíček 2016, s. 99)

V roce 1859 vznikla železniční trať. Prosadil ji Johann Liebieg. Železnice opět pomohla rozvoji průmyslu a také dovolila dětem, které bydlely mimo Hodkovice, docházet do tamní základní školy. Koleje vedly z Liberce, Hodkovic přes Sychrov a Turnov. Raritou zůstává, že u Sychrova a Paceřic musel být vybudován tunel, který tehdy měřil 600 m, a tak se stal nejdelším tunelem na českém území. Další potřebnou stavbou pro dráhu je sychrovský viadukt, který je 100 m dlouhý a 30 m nad zemí, respektive nad hladinou Mohelky. Tato stavba se považuje za unikát na pardubicko-liberecké trase. Trať se postupem času samozřejmě rozšiřovala a tvořily se na ní různé odbočky. O většinu odboček se zasloužil právě Johann Liebieg, který se snažil trať dovést co nejbližší ke svým továrnám. (Zajíček 2016, s. 102)

Průmysl a obchod v Hodkovicích ovládalo několik bohatých rodin, a tak tomu bylo do první světové války. Jednou takovou rodinou byli Blaschkovi, kteří vlastnili nejen sklářskou, ale také textilní dílnu. Sklářství se v 19. století za rodiny "Blažků" dostalo do stádia uměleckého sklářství a modelování. Textilnictví se orientovalo na zpracování vlny. Další mocnou rodinou, která se podílela na tomto průmyslu, byla rodina Špičkova (původně psána Spietschkova), která (údajně rodina řezníků) nově otvírala hostince. Jednalo se o hospodu U Zlatého lva v Hodkovicích. Později se syn Jiřího Špičky, Ferdinand, stal v letech 1813–1818 starostou města. Tyto rodiny byly pro průmysl velice významné, protože pan Blaschka se dostal do Liberce, kde v Kateřinkách koupil textilní továrnu a dále ji provozoval. Zboží z Liberecka se dováželo převážně do Německa, ale také do Egypta či Itálie. Roku 1902 továrna na textil v Hodkovicích zanikla a poslední dědic z ní nechal postavit vilu, která se však nedochovala, protože byla odkoupena a vystřídala ji firma na autobrzdy, později tlumiče, která vznikla v r. 1942. (Zajíček 2016, s. 113)

Během války zde působila továrna na válečnou výrobu. V roce 1948 se dostala pod organizaci národní správy a vyráběla zde ventily do kol a bižuterii, která spadala pod Jablonec nad Nisou. V padesátých letech se stala továrna distribucí autobrzd, jak jsem výše zmiňovala. Opět spadala pod Jablonec nad Nisou. Fungovala zde až do roku 1997, kdy společnost převzala firma Tenneco a Monroe Europe. Do závodu byla přidána výroba výfuků pro automobilku Škoda. A až roku 2011 se společnost rozdělila na dvě větve. Jedna větev Tenneco se specializuje na výrobu výfuků pro většinu známých automobilek a druhá větev, dnešní Monroe Czechia, se specializuje na výrobu tlumičů do aut. (Zajíček 2016, s. 114)

V Hodkovicích se také dařilo tiskárnám. Jednalo se o dvě budovy. První, starší tiskárna, pochází z roku 1863. Tato firma spolupracovala se sklářským průmyslem tak, že dodávala obalové materiály. Dále vyráběla krabičky na kosmetiku, obalové sáčky, obaly na čokolády, prospekty či propagační letáky nebo dětské omalovánky a vystřihovánky. (Obr. 1) Jednalo se o opravdu rozsáhlé sídlo firmy, která měla například vlastní elektrárnu a zaměstnávala okolo 150 lidí. Dnes z tohoto sídla zbyl hlavní dům. Nachází se v ulici Liberecká, která je neblíže radnici a vyniká velice netypickým rohovým balkonem. (Zajíček 2016, s. 115)

Roku 1889 vznikla druhá tiskárna s názvem Hertel a Wilde. Specializovala se na litografii a hlubotisk. Zaměstnávala přibližně 100 lidí a dodávala obaly pro jabloneckou

bižuterii, tedy různé krabičky a podobně. Po druhé světové válce byly tiskárny znárodněny a v roce 1951 obě zanikly. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 36)

Dále v Hodkovicích stál pivovar. Byl v provozu od roku 1540 naproti Dlouhému kopci, který vede na náměstí a nachází se pod ním socha svaté Anny. (Nejedlo, Buriánek, Čermák 2018, s. 40)

V 16. století Hodkovice vlastnily několik práv. Jednalo se o právo várečné, pivovarníci mohli vlastnit čtyři vozy pro přepravu sudů, které nebyly zatíženy clem. K pivovaru patřila sladovna, masné krámy, solnice a také například lázně. V roce 1899 procházel pivovar velkou rekonstrukcí, ale už roku 1900 bylo možné stáčet první sudy piva. Pivovar nečerpal vodu z Mohelky, která protéká nedaleko budovy, ale z vlastní studny. Rozbor potvrdil, že se jedná o prvotřídní vodu. Dnes se budova starého pivovaru nachází poblíž čerpací stanice. Tento pivovar měl vlastní elektrárnu. Roku 1909 započaly práce na elektrifikaci města a zmíněná elektrárna byla proto využita pro celé město. Bohužel během první světové války se průmyslu a obchodu v Hodkovicích nevedlo příliš dobře a to zapříčinilo, že pivovar roku 1926 zanikl. (Zajíček 2016, s. 128)

Významné rodiny, které se podílely na vývoji a prosperitě průmyslu v Hodkovicích, také budovaly mlýny, kterých vzniklo v okolí Hodkovic přibližně jedenáct. Většina těchto mlýnů není již nijak dochována, ale kdysi patřily k velice důležitým provozům v Hodkovicích. (Zajíček 2016, s. 132) Jeden z nejdůležitějších mlýnů byl nejstarší, zvaný Semerádův. Druhým se stal Knoblochův mlýn. (Nejedlo, Buriánek, Čermák 2018, s. 51)

Obrázek 1 – Dům bývalé tiskárny

2 Památky Hodkovic

2.1 Kostel svatého Prokopa

Jedná se o jednu z nejvýraznějších památek města. (Obr. 2) Vznik kostela není přesně zjištěn. Patrona svatého Prokopa pro město vybral rod pánů z Dražic. Socha svatého Prokopa se také nachází na náměstí. (Zajíček 2016, s. 67)

První písemná zmínka o kostele pochází až z roku 1352, kdy je v pramenech doložena suma, kterou Hodkovice pravidelně odváděly jako desátky. V kostele vysluhovali duchovní takového vyznání, které odpovídalo konfesijní orientaci majitele panství. Od 16. století se zde vystřídali kněží katolického, utrakvistického i luteránského vyznání. (Zajíček 2016, s. 61)

Kostel několikrát vyhořel, protože byl postaven ze dřeva. Jeden z největších požárů zasáhl kostel roku 1692. Věřící docházeli na mše na tamní faru. Až do roku 1717 probíhaly dohady na kterém místě bude stát kamenný kostel. Roku 1717 byl položen základní kámen na místě, kde stojí dnešní kostel. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 10)

Kostel byl dokončen roku 1720. Kamenná věž byla dostavěna až roku 1845. V ní se nacházely velké hodiny, které prošly renovací až roku 1886. Zároveň v tomto roce probíhala i rekonstrukce kostelní střechy, na kterou byla nově umístěna měděná krytina. (Zajíček 2016, s. 63)

Unikátní byl tento kostel tím, že měl šest zvonů. Šestým byl umíráček, který se roztavil při silném požáru roku 1692. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 12). Roku 1886 dostal kostel darem vyřezávané oltáře. Pocházely od nedalekého řezbáře z vesnice Husa, která sousedila se Sychrovem. Jméno dárce není známo. Je zde zobrazen svatý Prokop jako poustevník v sázavském lese. Velice vzácné jsou železné dveře vedle sakristie, které pocházejí z hradu Bezděz. Na nich se dochovaly na plechu malované mariánské obrazy znázorňující různá mariánská poutní místa v českých zemích. Kostel má varhany z roku 1720 a hlavní oltářní kříž, krucifix z roku 1735. Dále se zde nacházejí tři stříbrné kalichy, několik cínových a jedna měděná monstrance z roku 1631. (Zajíček 2016, s. 66)

V kostele na východní straně od oltáře se nachází netradiční vyobrazení požáru Hodkovic roku 1806. Jednalo se o nejničivější požár, který Hodkovice zažily. Vytvořil ho jistý malíř Havel z nedaleké vesnice Kohoutovice. Na tomto obraze se již nachází hřbitov, který v té době ještě nebyl zcela vystavěn. Obraz je doplněn o patrony: svatého Floriána,

Ježíše Krista a strážné anděly, protože jako zázrakem tímto požárem nebyly kostel, přilehlá fara a pivovar zasaženy. (Zajíček 2016, s. 67)

V době první světové války se o kostel nikdo nestaral a neudržoval ho. Byl využíván jako sklad. Renovován byl roku 1934. Opravovaly se střešní krovy, také byla nahozena nová omítka a oprava osvětlení kostela. Renovaci financovaly bohatší rodiny z Hodkovic, například Blažkovi. Spolu s renovací vznikla vitrážová okna. Roku 1935 byla vystavěna věž kostela. Na vrchol byla umístěna makovice s křížem a do ní byla zastavěna měděná schránka, která uchovávala bankovky té doby a také mince z let 1848–1875. Dále ve schránce byly uzavřeny Lidové noviny a Reichenberger Zeitung. Kostel byl znovu vysvěcen. Této události se účastnil kníže Alain Rohan, majitel panství Sychrov. Jako dočasné místo pro modlitby byla využita hlavní kaple na Kalvárii. (Zajíček 2016, s. 71–73)

Obrázek 2 – Kostel svatého Prokopa

2.2 Křížová cesta a šibenice

Názvem Kalvárie se rozumí cesta podél kapliček, tedy Křížová cesta. Avšak dříve se jmenovala Vrchoviště. Tím byl myšlen i přilehlý les a celý vrch až k dnešnímu letišti. (Fišar 1999, s. 36)

Kalvárie byla vybudována roku 1818 iniciativou vedení města a radních. Vznikla cesta, kterou lemují kaple směřující do vrchu kopce. Schody, které tuto cestu doprovázejí, slouží jako odpočívadla. (Frinta 1949, s. 27)

Cestou lze potkat pět kapliček. Šestá kaple je vrcholová a nese název kaple Kalvárie. (Šternová 2010, s. 155)

Na výstavbě této cesty se podílely i okolní vesnice jako Radostín, Sedlejšovice, Třetí, Vrchovina i Kocourov. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 12)

Hlavní kaple byla vystavěna na náklady města a občanů. Podíleli se na ní kováři, malíři i zámečníci z Hodkovic. Kalvárie získala darem od majetnějších rodin obrazy či později zvon do hlavní kaple. Byla dostavěna roku 1820. Bohoslužby se zde nekonaly, protože věřící ve městě měli k dispozici kostel. (Zajíček 2016, s. 81)

Už v roce 1877 místní obyvatelé založili spolek, který se měl o toto místo starat. Pečoval také o úpravu cest v městském lese a v jeho okolí. Cesty byly vysypávány pískem. Dále spolek spravoval kašnu, staré koupaliště a renovoval další městské památky. Dnes je toto místo zanedbané a bez péče. Spolek rodáků a přátel Hodkovic se v posledních letech rozhodl pro renovaci vrcholové kaple a několik kaplí podél cesty, avšak celková renovace Kalvárie není ještě zdaleka ukončena. (Zajíček 2016, s. 82)

Po válce byl stav kapliček a hlavní kaple velice žalostný. Jejich oprava započala až v roce 1990. Některé kaple se nedochovaly, nebo byly velice poničené a zchátralé. U hlavní kaple, kterou zastihl požár, proběhlo rozsáhlejší renovace, protože byla zčásti ze dřeva a musela se proto vyzdít. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 14)

V nedaleké blízkosti od Kalvárie se nachází šibenice. Datum vzniku se však nedochovalo. Popravovalo se na ní pověšením. Šibenice se nachází na kopci, kterému se začalo říkat Kostelní vrch. Pod tímto kopcem směrem k Citeřím stojí skupina tří lip a uprostřed nich je dnes křížek. Pověst vypráví, že při jedné popravě byla hlava uťata mečem, pomocníci ji nestihli zachytit do koše, a tak se kutálela několik stovek metrů právě z onoho šibeničního kopce a zastavila se až u těchto tří lip. Na tomto místě byl postaven křížek a vysázeny lípy. (Nejedlo, Čermák, Buriánek, 2018, s. 14) Samozřejmě je potřeba tuto pověst vykládat kriticky, protože podle dochovaných informací se na šibenici popravovalo pouze oběšením.

Hodkovice mohly vykonávat právo hrdelní do roku 1765. Poslední popravený byl nejmenovaný muž z Osečné. Popravoval jej kat jménem Kopřiva z Českého Dubu roku 1721. Cesta na šibenici vedla kolem Kalvárie. Zde byly umístěny lavičky, které sloužily k odpočinku při cestě do kopce. Místní pověst vypráví, že odsouzený mohl využít lavičku k odpočinku při cestě na popravu. Dnes jsou místo laviček kapličky. Zůstala zachována pouze jedna lavička v Kostelní ulici. Traduje se, že duchové popravených na šibenici za měsíčního světla sedávají na lavičkách a později se objevují u kapliček. (Zajíček 2016, s. 442)

Šibenice zničili roku 1757 vojáci, kteří trámy z ní ji použili jako topivo. Dnes se na místě šibenice nachází turistická schránka. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 15)

2.3 Sousoší tří svatých

Jedná se údajně o nejcennější památku Hodkovic nad Mohelkou. Sousoší vzniklo roku 1750. Vytvořila jej dílna následovníků Matyáše Brauna (1684–1738). (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 31)

Sousoší vzniklo údajně na počest dcery plukovníka Ludvíka Isolaniho Luitgardy, která vstoupila do kláštera augustiniánek ve Vídni. Plukovník Isolani vlastnil v roce 1624 panství Dub, Hodkovice, Frýdštejn a Osečná. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 32)

Na sousoší je vyobrazen Ježíš Kristus na kříži a u jehož nohou klečí ženská postava, která má roušku přes oči. Dále jsou zde sochy svatého Jana a svatého Pavla, kteří se stali Kristovými učedníky a byli za svou víru umučeni. K sousoší vede třináct schodů, dříve jich bylo šestnáct. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 32)

2.4 Sousoší na náměstí

Na náměstí se nalézá sousoší vyhotovené roku 1710. Bylo vystavěno jako vzpomínka na morovou ránu, která postihla Hodkovice v roce 1708. (Šternová 2010, s. 156)

Je zde dominantní sloup s hlavicí, na kterém stojí socha Panny Marie. (Obr. 3) Na pravé straně stojí socha svatého Prokopa, který je patronem Hodkovic. (Zajíček 2016, s. 93)

Sousoší obklopuje balustráda, na níž se nejprve nacházely pouze čtyři sochy. Až v roce 1775 byly přidány sochy andělů. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 38)

Restaurování proběhlo roku 1810. O renovaci se zasloužili hodkovičtí občané. Celkem je zde umístěno šest soch. (Zajíček 2016, s. 94)

Vedle popsaného sousoší se nachází socha T. G. Masaryka, která je pochopitelně mladší. Vytvořil ji sochař Josef Bílek z Hořic roku 1938. Poprvé byla slavnostně odhalena téhož roku. Během změny politických režimů byla několikrát odstraněna. Naposledy byla odhalena roku 1990. Socha T. G. Masaryka byla uchovávána na mnoha místech, například ve sklepech radnice, v hasičské zbrojnici či v libereckém Severočeském muzeu. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 39)

Obrázek 3 – Sousoší na náměstí

2.5 Radnice

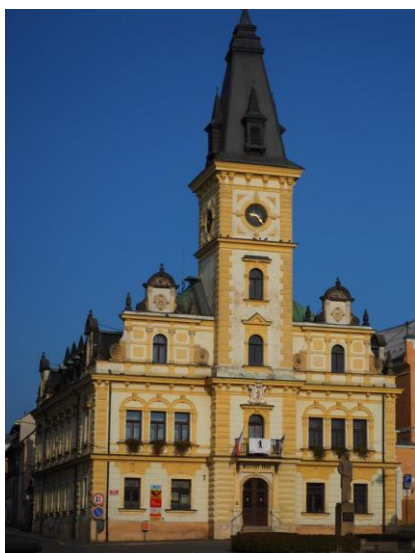
První doložená zmínka o hodkovické radnici pochází z roku 1586. Jak jsem výše uvedla, radnice v průběhu několika let mnohokrát vyhořela. První požár je datován k roku 1692, druhý k r. 1707 a další 1768 byl po zásahu bleskem. Po tomto zásahu byla na věž umístěna korouhvička, na jejíž špici se nachází měděný praporec, který se otáčí za větrem. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 99)

Během velkého požáru roku 1806 radnice zcela vyhořela. Proto musela být v letech 1811–1812 postavena nová. Stará bohužel zanikla do základů. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 100)

Novou radnici a později městský úřad postavil Josef Arnold. (Obr. 4) V roce 1889 byla budova rekonstruována a novorenesančně přestavěna. Realizoval ji Franz Wilde. (Fišar 2001, s. 30)

K budově radnice neodmyslitelně patří novodobý pomník T. G. Masaryka, který byl odhalen poprvé roku 1938. Vzhledem k tomu, že ve stejném týdnu byla vyhlášena mobilizace země, neproběhlo slavnostní odhalení sochy s takovou důstojností, jak si hodkovičtí obyvatelé přáli. Ještě před vypuknutím druhé světové války žilo v Hodkovicích mnoho německých obyvatel a ti s pomníkem výrazně nesouhlasili, protože T. G. Masaryk představoval pro Čechy symbol "češství" a společné země. Pomník na náměstí dlouho nestál. Dne 8. října, po odtržení sudetského území, byly Hodkovice obsazeny Německou říší a pomník byl záhy zabeďněn prkny. Každý den se u pomníku objevovaly květiny. Čeští obyvatelé na vlastní náklady pomník odstranili tak, aby nebyl poničen. První uložení sochy zaznamenáváme na nádvoří v radnici. Ke konci roku sochu vzala pod svoji ochranu vesnice Jeníšovice, která ji uskladnila v hasičské zbrojnici. Avšak po smrti Reinharda Heydricha byly z Jeníšovic nahlášeny osoby, které mohly atentát spáchat, a tak Jeníšovice byly často prohledávány. Sochu proto museli zakopat do země. Zde zůstala až do konce války. (Zajíček 2016, s. 207)

Po konci války byl pomník znovu umístěn na náměstí v Hodkovicích. Slavnostní druhé odhalení se konalo roku 1946. Bohužel v padesátých letech byla socha opět odstraněna z náměstí a delší dobu se nacházela v libereckém Severočeském muzeu. Až v roce 1968 se opět dostala do Hodkovic, kde proběhlo již třetí slavnostní odhalení pomníku. Po změně radničního vedení Hodkovic byla socha opět odvezena z náměstí. Definitivně se na něj vrátila až roku 1990, kde se ocitla na úplně prvním místě poblíž vchodu do radnice. (Zajíček 2016, s. 2019)

Obrázek 4 – Městská radnice

2.6 Kašna

První dochované zmínky o kašně na náměstí v Hodkovicích máme již z roku 1710. Na náměstí stála nejprve dřevěná kašna. Sloužila jako hlavní zdroj pitné vody pro obyvatele Hodkovic až do roku 1887. Pitná voda se do města dostávala nejprve dřevěným potrubím tak, že byla svedena samospádem ze Záskalí a jeho okolních pramenů a říček. Nejvíce vody se do Hodkovic přivádělo právě ze Záskalí a také ze svahu Javorníka. (Frinta 1949, s. 53) Později bylo potrubí předěláno na kamenné a následně na železné. (SOkA, Kronika města, s. 62)

V roce 1887 městské zastupitelstvo rozhodlo vybudovat nový vodojem pro Hodkovice ve Skalném údolí, které se nachází na pomezí hranic Záskalí a Hodkovic nad Mohelkou. Zde byla voda rozváděna do 26 hydrantů ve městě. Celkem bylo na tato zařízení připojeno 114 domů. Městská rada také rozhodla o zrušení kašny dřevěné a chtěla realizovat projekt okrasné kamenné kašny. Máme dochovány pohlednice z počátku 20. století, kde je náměstí vyobrazeno s ozdobnou kamennou kašnou, kterou po obvodu lemují menší stromky a kašna je doplněna o vodotrysk. Tato fontána je vytvořena z litiny. Kašna se stavěla ze žulových kamenů. Ty byly na celém díle nejdražší. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 97)

Kašna vydržela na náměstí až do roku 1946. Po druhé světové válce chtělo hodkovické obyvatelstvo kašnu renovovat. Proto byla rozebrána a uložena ve dvoře jednoho domu na náměstí. Až roku 1963 spolek rodáků a přátel Hodkovic a také Aktiv památkové péče a ochrany přírody vypracoval projekt o zpětném umístění kašny na náměstí. Avšak samotná realizace prací započala roku 1973. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 98)

Znovuobnovení fontány bylo stále komplikovanější, městu na renovaci scházely finance, proto se kašna dočkala opravy až po revoluci roku 1989. Roku 1996 byla úspěšně umístěna zpět na náměstí. (Obr. 5) Se stavbou pomáhali také rodáci z Hodkovic, jako jsou pánové Vít Laurin, Miroslav Fišar, Jaroslav Hanus, u kterého byla schována fontána z vrcholu kašny. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 99)

Obrázek 5 – Kašna

2.7 Významné domy na náměstí a hotel arcivévoda Štěpán

Hodkovice se řadily mezi významná města, do kterých často zavítaly známé osobnosti. To přispívalo k rozvoji města samotného, ale také jeho pověsti. Na hlavním náměstí se proto nacházel dům se slavným pojmenováním.

Hotel Arcivévoda Štěpán na náměstí

Tento dům se pyšnil dlouhou historií. Od počátku 19. století zde provozoval hostinec Petr Eichler. V r. 1847 jej navštívil arcivévoda Štěpán. Pan Eichler požádal o přejmenování hotelu podle jména Jeho Výsosti. Bylo mu vyhověno a hotel se stal nejprestižnějším podnikem v Hodkovicích. Navštěvovali ho zahraniční hosté, obchodníci, ale i jednatelé po vedlejší Ungerovu firmu, která také sídlila v Hodkovicích a specializovala se na vývoz skla. Po roce 1900 hotel stále dobře prosperoval i přes změnu vlastníka. Tím se stal Adolf Weiss. Hotelu se dařilo velice dobře: majitel pořídil 12 koní, kteří sloužili pro přepravu hostů. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 58)

Po první světové válce musel být hotel přejmenován, aby jeho název nebyl spojován s rakouskou monarchií. Nově nesl název hotel Weiss, později hotel Praha. Po válce se z hotelu stala pouze restaurace a až v roce 2004 obdržel opět své původní jméno. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 59)

Historie domu čp. 167 na náměstí

Hodkovické náměstí zdobí několik historických domů. Dům čp. 167 patřil rodině řezníka Aloise Wagnera. Byl vynikajícím řezníkem, ale také vlivným člověkem. Je o něm známo, že zachraňoval mladé ženy, aby nebyly za druhé světové války odvečeny na práci do Německa. Poskytoval jim sám práci, někdy za peníze: když byla bída, tak za bydlení a stravu. Podařilo

se mu takto zachránit několik mladých dívek, které začaly pracovat pod jménem jeho firmy. Bohužel po válce panu Wagnerovi zemřela dcera. Zasažena ztrátou odešla jeho rodina do Německa a dům přenechala jinému řezníkovi, panu Roubínkovi. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 84)

Historie domu čp. 168 na náměstí

Jedná se o dům, který patřil Joachimovi Ungerovi, velkému hodkovickému podnikateli se sklem. Zde žil spolu se svou rodinou. Jeho dcera studovala malířství, a proto má dům upravenou půdu jako ateliér. Před válkou zde sídlila také prodejna obuvi Baťa. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 84)

Historie domu čp. 202 v Pražské ulici

Dům vlastnila před druhou světovou válkou Česká spořitelna. Ta sídlila v prvním patře. Během války byla pobočka zavřená a s celým úřadem se přestěhovala do Turnova. V přízemí se nacházelo také řeznictví pana Roubínka, který své sklady na maso rozšířil i do domu čp. 167. Během války zde místo řeznictví vyrostl krámk zvaný Družka, kde se prodávalo veškeré zboží potřebné k živobytí od mouky, cukru až po sladkosti. Dům také za války sloužil jako ubytovna pro Polky, které byly nasazeny na práci. Nastěhovaly se do něj také německé rodiny. Bydlela zde pouze jedna česká rodina Jírova, která šila oblečení z plátna a následně ho prodávala po trzích či darovala potřebným. Dům má velice zdobnou fasádu. Měl precizní masivní dřevěné dveře, které se bohužel nedochovaly. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 86)

2.8 Významné sochy poblíž města

Hodkovice nechávaly ve své minulosti stavět různé křížky, kapličky či sochy. Dělo se tak z různých důvodů, například kvůli připomenutí tragické události, která se na určitém místě odehrála, či jako poděkování Bohu za to, že město vyvázlo před válkou či morovou ranou. Mnohé křížky potká člověk na polních cestách z města. Leckdy se příběh jejich pořízení ani nedochoval, ale několik stojí za zmínku.

Křížek v Paloukách

V Paloukách, na okraji města, se mělo na konci 18. století konat cvičení vojenské jednotky. Bohužel však jeden voják nešťastnou náhodou zemřel. Jako vzpomínka na tuto tragickou událost zde byl vystavěn kříž. Na pískovcovém podstavci je vyryto datum 1796 a jméno

zhotovitele křížku. Také je do kamene vytesána modlitba. (Fišar 1999, s. 46) Kříž dnes stojí mezi dvěma stromy. Jeho velká renovace proběhla roku 2003. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 28)

Morový sloup na Převahách (Obr. 6)

Tato památka je pro Hodkovice jednou z nejvýznamnějších. Nachází se na cestě z Hodkovic na Petrašovice a Bílou. Jedná se o sloup, kterému nikdo neřekne jinak než Boží muka. (Poche 1977, s. 391) Údajně se stavěl v době, kdy se na české země hnala morová epidemie (1678). Byl symbolem Boží vůle a památkou na předchozí pohromy. Dílo je výjimečné svým zdobením. Jedná se o pískovec, který je šikmě žebrován po celém obvodu sloupu. Zajímavá je i horní kamenná lucerna, v jejíchž mělkých nikách byly dříve umístěny obrázky svatých, nejprve malované na dřevě, později na plechové destičce. V kronice města se uvádí, že nejprve se tato Boží muka nacházela v Liberecké ulici na místě, kde stojí sousoší tří svatých. Toto bylo stavěno v roce 1750 a morový sloup nese letopočet 1761. Ten má být údajně rokem jeho přestěhování, je tedy možné, že nejprve stál jinde než nyní. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 29)

Obrázek 6 – Morový sloup na Převahách

Křížek u Kolonie

Historie tohoto kamenného křížku je velice nejasná. Údajně byl vystavěn na počest padlého rakouského vojáka, který se neočekávaně střetl s předsunutou hlídkou, která jela ze Záskalí při prusko-rakouské válce. Jsou dvě varianty příběhu. První, že mu na pomoc přispěchal hodkovický lékař. Bohužel se ho již nepovedlo zachránit a na jeho počest zde má stát onen

křížek. Druhá verze je, že voják přežil a křížek proto vznikl na památku události. Na podstavci je uveden rok 1869. K osudnému střetu vojáka a předsunuté hlídky mělo dojít v roce 1866. Křížek byl renovován až roku 1973. (Fišar, 1999, s. 42) Nyní chátrá, pouze malé opravy na něm probíhají od roku 2018. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 35)

Socha svatého Jana Nepomuckého

Socha tohoto patrona se nachází i v Hodkovicích. Původně měla sloužit pouze k uctívání tohoto mučedníka, ale v letech 1771 a 1772 postihl celé Čechy a rovněž Hodkovice velký hladomor. I Hodkovice měly četné oběti, a proto se muselo pohřbívat do společných hrobů. Socha svatého Jana Nepomuckého měla být symbolem ochrany města a také vzpomínkou na zesnulé. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 50)

Křížek u cesty do Boženic

Tento kříž zde stojí od roku 1838, a to na původním místě, kde stával dřevěný kříž. Jednalo se o místo, kam se pohřbívali lidé, kteří onemocněli na morovou nákazu. Této lokalitě se také říká morové pole. Kříž je dál za městem proto, aby se oběti morové nákazy oddělily od zdravých občanů a mor se tak dále nerozšiřoval. Ostatky pod tímto křížkem již nejsou, byly koncem 19. století přestěhovány na městský hřbitov. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 49)

Socha Panny Marie

Sochu Panny Marie můžeme potkat směrem na Záskalí. Je umístěna na pískovcovém sloupu na mohutném podstavci a stojí zde od roku 1755. S touto sochou se pojí pověst, že se syn pana Glasera ze Záskalí, velice bohatého statkáře, zamiloval do chudé dívky. Otec mu však sňatek s ní zakázal. Tak se jeho syn ze žalu oběsil na stromě, který stával na místě, kam později jeho matka nechala postavit tuto sochu jako vzpomínku na něj. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 77)

Sochy sv. Petra a sv. Pavla (Obr. 7)

Tyto dvě sochy se nacházejí kousek od fary a dotvářejí tak pohled na kostel sv. Prokopa. Stojí také blízko silniční komunikace, a proto musely být již několikrát renovovány. Avšak náměstí a tato ulice ke kostelu spadají do městské památkové zóny, kterou zde vytvořilo Ministerstvo kultury České republiky v r. 1995. Sochy pocházejí již z roku 1754, jsou tedy barokní, avšak jejich autor není znám. Jejich podstavce nesou pouze vyryté krátké modlitby v latině. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 83)

Obrázek 7 – Sochy svatého Petra a Pavla

Brzdový a smírčí kámen

Hodkovice oplývají rovněž památkami s nejasným původem vzniku. Jedná se o brzdový kámen, který je snadno přehlédnutelný, avšak nachází se směrem k Vrchovině. Byla to dříve jakási dopravní značka, která řidiči vozu dávala znamení, že ho čeká prudké klesání v terénu, a tak má použít klín k brzdění vozu. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 81)

Také smírčí kámen má zajímavou minulost. Dříve se smírčí kameny stavěly podél cest jako důkaz usmíření dvou zneprátených stran. Například po svém dopadení musel zloděj rodině, kterou okradl, odčinit vše ukradené a zároveň na vlastní náklady umístit smírčí kámen. Stejně tak bylo s vraždou. Jednalo se o jakousi veřejnou omluvu a hříšnicko pokání. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 82)

3 Škola T. G. Masaryka

3.1 První zmínky o škole v Hodkovicích

První dochované zmínky o výuce v Hodkovicích nad Mohelkou jsou již z roku 1682. Jednalo se o výuku ve dřevěné farní budově. Vyučování zde probíhalo v češtině. Učilo se takzvané trivium: čtení, psaní a počítání. Od roku 1706 tu vyučoval Ignác Tichý-Mitis z Turnova. Od roku 1711 zde učil Kryštof Hutter. V letech 1775 až 1853 vyučovali střídavě jeho potomci a členové jeho rodu. V době jejich působení se vyučovalo v němčině. (SOKA Liberec, Kronika školy 1920–1954, s. 17)

V roce 1785 byla postavena nová školní budova, opět dřevěná. Obsahovala pouze jednu třídu. Roku 1791 byla přidána místnost pro třídu druhou kvůli populačnímu růstu města. Dne 8. 4. 1806 tato dřevěná škola vyhořela do základů. Požárem bylo postiženo celé město, nejen budova školy a přilehlé domy vedle kostela. Nové otevření školy a obnovení výuky se uskutečnilo až roku 1809 v nové zděné budově. (Zajíček 2016, s. 112)

3.2 Historie německé školy

Od roku 1809, kdy byla nově postavena farní škola, se plně přešlo na výuku v německém jazyce. Nárůstem populace v Hodkovicích se škola rozšířila a změnila se na německou školu. Rozvoj německé školy se datuje od roku 1880. Disponovala dvěma třídami zařízenými pro výuku. Budova německé školy také zaštiťovala opatrovnu pro děti předškolního věku. Učitelé německé školy pocházeli z okolních vesnic, nejčastěji z Bezděčína či Petrašovic. Zemská školní rada povolila výuku náboženství. Vyučujícím náboženství se stal páter Jan Gans z Rakouska. Jednalo se o léta 1881–1885. V tomto roce také vznikla Matice školská v Praze a ta postupně vznášela na požadavky na vznik českých škol, které se budou formovat v pozdějších letech. Také tehdejší ministerstvo školství ve Vídni přijímá Matici školskou. Nejprve ve škole německé bylo 26 dětí, které byly v jedné třídě, postupný nárůst dětí podněcuje otevření druhé třídy, kde počet dětí stoupá k 56. Německá škola byla velice podporována okolními obcemi i samotným městem formou financí, dále dary od okolních vesnic pro chudé německé žáky. Německá škola vznikla také v Bezděčíně s podporou Ferdinanda Ullricha. Dále Němci zakládali pět německých spolků. (SOkA Liberec, Kronika školy 1920–1954, s. 22)

V roce 1885 se zvýšil plat německých učitelů. Původně dostávali 600 zl., poté se plat zvýšil na 700 zl. Nejen škola dostávala hmotné dary, ale také i učitelé. V roce 1885 škola dostala nové učební pomůcky a vybavení do tříd. (SOkA Liberec, Kronika města 1918–1930, s. 15)

3.3 Vznik české školy

Od roku 1880 přicházely stížnosti od českého obyvatelstva, které se cítí utlačováno německým, kterého byla ve městě většina. Zástupci z Hodkovic vznesli své požadavky, aby byla založena česká matiční škola. Z Hodkovic patřili mezi zástupce František Květoslav, Florián Lang, farář Jan Svátek a učitel František Hrnčíř. Roku 1887 se městská rada zabývala školskou Maticí v Hodkovicích. Dne 26. srpna 1886 se uskutečnilo v Dolních Pasekách setkání s Karolínou Světlou, která dala příslib a zavázala se k pomoci vzniku české školy.

Matice za zřízení české školy vznesla žádost, aby si město vybralo místo a budovu, kde bude česká matiční škola postavena. Německé obyvatelstvo se tomuto počínu snažilo zabránit. Ve velkém skupovalo pozemky, kde by mohla nová škola stát. Budovu se nakonec podařilo získat a mohla se zřídit česká matiční škola. Jednalo se o dům s čp. 188, na němž je dnes na památku fungování první matiční české školy pamětní deska. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918-1930, s. 17)

Mnoho rodin, které se na zřízení školy podílely, musely Hodkovice opustit, protože jim německé obyvatelstvo činilo různá příkoří, od sousedských naschválů po ničení jejich krámků. Také učitelé, kteří se podíleli na vzniku české školy, dostávali výpovědi ze zaměstnávání či byli jinak perzekuováni. Němci se báli nárůstu českého obyvatelstva. V roce 1905 bylo pouze 381 obyvatel českých a 2 742 obyvatel německých, a již v r. 1921 bylo 922 obyvatel českých a 1 627 obyvatel německých, roku 1935 stoupl počet českých obyvatel na 975 a německých klesl k číslu 1 443. (Fišar 2001, s. 31)

Roku 1890 byla zásluhou Karolíny Světlé ke dni 1. září založena první matiční škola česká. Přihlásilo se do ní 142 žáků. Řídícím učitelem se stal František Košek. Byly zde zřízeny dvě třídy. Učitelé školy zároveň pracovali jako kronikáři, písaři, zajišťovali v obci hudbu, byli ochotníky, divadelníky, dělali kostelní práce a zvoníky. Postupem času začalo v Hodkovicích fungovat městské divadlo, kde se hrálo česky. Provozovali ho místní učitelé a žáci. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 18)

Takto fungovala matiční škola do první světové války. Po ní rok od roku české obyvatelstvo v Hodkovicích nabývalo na síle. Bylo potřeba uvažovat o stavbě nové školní budovy, která by zvládla pojmout nárůst českých žáků. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 20)

3.4 Školství po první světové válce

Za války byl chod školy velice zpomalen. Učitelé z německé i české matiční školy museli narukovat a mnoho z nich se již nevrátilo. Učitelský sbor byl velice oslaben. Ten, kdo nebyl odveden do války, musel získávat podpisy lidí pro válečné půjčky, účastnit se sbírek či též pracovat na poli, nebo musel začít provozovat řemeslo, aby se uživil a byl prospěšný státu. Pokud někdy výuka probíhala, tak jen omezeně. Nebylo uhlí, aby děti mohly sedět ve třídách a vzdělávat se. Samotné děti do škol nemohly docházet i z jiných důvodů. Byla potřeba jejich síla k pracím na poli či k provozování řemesla. Musely si samy obstarávat potraviny a krom

domácích prací měly zastávat i práce zemědělské. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 25)

Po roce 1918 značně sílilo české obyvatelstvo. Od tohoto roku zde byly první snahy o založení české obecné školy. Doposud zde fungovala česká matiční škola pro menšinové obyvatelstvo. Avšak české obyvatelstvo rostlo a chtělo vlastní školu. Mezi českým a německým obyvatelstvem panovaly velké neshody a záště. Avšak 3. dubna 1919 byl schválen zákon, že v každé obci může být zřízena česká obecná škola, v níž se bude vyučovat mateřským jazykem. Pro začátek nové školy byly zakoupeny různé pomůcky. Učebnice, pomůcky na učení, psací a kreslicí potřeby, knihy pro žákovskou knihovnu, velká skříň, stoly a nové stoličky. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 28)

Jednou z prvních učitelek na obecné škole byla paní Františka Loutchanová, která vyučovala kurzy ženských prací. Sama tyto kurzy vystudovala v Praze a poprvé je vyučovala v Turnově, následně v Hodkovicích nad Mohelkou. Jednalo se o dívčí měšťanku, která měla tři postupové ročníky, avšak zde se vyučovaly předměty praktické jako vaření, vyšívání, domácí práce a podobně. (Zajíček 2016, s. 114)

Do roku 1926 fungovala i smíšená měšťanka, kde probíhaly kurzy a volitelné obory jako čeština, francouzština, zeměpis, výuka psaní na stroji. Roku 1923 se tu učilo okolo 141 žáků. Paralelně s ní fungovala chlapecká měšťanka až do roku 1920. Ta měla tři postupové ročníky. Učila se zde francouzština, stenografie a psaní na stroji. Učili se tu žáci z Rychnova, Půlečného, Českého Dubu a Rochlic u Liberce. Prvním učitelem zde byl Oskar Hirschmann narozený roku 1868. Učitelé se stali odborníky na určitá témata. Ve škole byl například znalec hub, strojník, kovář, mlynář a ti vyučovali chlapce praktickým dovednostem. Například významným učitelem z let 1917–1923 byl Robert Kahlig, který se stal ředitelem školy. Dříve vyučoval francouzštinu. Roku 1931 měl v Alpách nehodu na lyžích a zahynul. Má pamětní kámen na Javornickém vrchu, odkud je výhled na Hodkovice. Místo se nachází kousek za Zásكالím a Dlouhým Mostem. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 30)

Paní Loutchanová působila i u zkoušek způsobilosti. Jednalo se o zkoušky výstupní z absolvovaného ročníku. Vyučovala i prázdninové kurzy pro dívky. Absolvovala roku 1901 v Hradci Králové, kde byla jmenována způsobilou k individuálnímu vyučování. (Zajíček 2016, s. 115)

Zkouškami způsobilosti byly každoročně konané zkoušky žáků k postupu do další vyšší třídy. V roce 1921 se zkoušky účastnilo 14 žáků, ze kterých 11 uspělo. Nově přišlo do školy více dětí. Přírůstek činil 52 dětí. Tento nárůst byl přisuzován opravené železnici ze Sychrova do Hodkovic a vytvoření nové zastávky. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 31)

Postupem času přibývali noví učitelé spolu s velkým nárůstem počtu žáků. Jedním z pedagogů byl Josef Kameník, který se jako jeden z mnoha zasloužil o výstavbu české národní školy. Později se stal i jejím ředitelem. Předtím byl učitelem na měšťanské škole. Narodil se 24. 2. 1892 v Dílcích, okres Jičín. Navštěvoval školu v Jinolicích. Odmaturoval na reálce v Jičíně roku 1909 a následně šel studovat technickou školu do Prahy. S učitelskou profesí začal v r. 1911. (Zajíček 2016, s. 119)

3.5 Měšťanská škola

Měšťanská škola fungovala jen v letech 1920 až 1921. Byla umístěna v matiční škole. První třída se nacházela v německé škole. Žáci proto museli na jednotlivé hodiny přecházet mezi budovami. Kvůli pohodlí žáků a lepší organizaci se snažili učitelé prosadit návrh na vlastní českou školu. První žádost o vlastní objekt byla zamítnuta. Německá většina zamítla výstavbu budovy české školy. Obyvatelé Hodkovic byli rozhořčeni danou situací. Tím postupně vzrůstala nenávisť německých obyvatel k českým. Další třídy byly rozšířeny až v r. 1920, a to na tři třídy. Důvodem byl příliv českých žáků. Dvě třídy byly umístěny v bývalé budově matiční školy. Jedna třída byla umístěna, spolu se dvěma třídami obecné školy, v německé škole. Tento populační nárůst byl vhodný, protože roku 1919 bylo celé město zasaženo neštovicemi. Nákazou byla velice ovlivněna výuka. Mnoho dětí nenastoupilo do školy, a proto šlo až o rok déle. Děti trpěly nejen neštovicemi, ale i častou podvýživou. Město zřizovalo podporu. Jednalo se o polévky, které dětem byly rozdávány o polední pauze. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 33)

Učitelský sbor téhož roku vytvořil divadelní soubory. Jednalo se o amatérské divadlo. Divadlo bylo určeno dětem z měšťanské české školy. První hra se jmenovala Kouzelné housličky. Byla podkreslená profesionální hudbou. Popisovala odsuzování šumařské hudby potulných umělců. Měla v lidech probouzet chuť ke kultuře a hudebnímu vzdělání. Hudebníci pocházeli z okolních vesnic, například z Nechanic. Premiéra proběhla dne 17. 4. 1921 odpoledne a večer. Pro velký zájem se hra opakovala dne 28. 4. v Bezděčíně. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 34)

Rok 1921 byl pro učitele nešťastný. Na Vánoce se na škole snižovaly platy. Stát byl zasažen velkým finančním schodkem, který se kompenzoval snížením mzdy učitelů ve školách. Byl to následek poválečných ztrát. Téhož roku byl na škole také velký nedostatek pomůcek a učebnic. O učebnice se děti musely dělit. Ve stejném roce byli do městské rady dosazeni čeští zástupci v čele se Štěpánem Řezáčem. Dosáhli navýšení prostoru pro měšťanskou a obecnou školu a redukovali chod německé školy. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 35)

Roku 1923 přijel do Turnova T. G. Masaryk, který vyjádřil souhlas se stavbou. V Hodkovicích se začala budovat nová, pouze česká škola. (Fišar 2001, s. 42)

3.6 Nová školní budova

Počty českých obyvatel rostly spolu s nároky na založení vlastní české školy. Doposud fungovaly tři třídy měšťanské školy a dvě třídy obecné školy, které přestávaly počtu žáků stačit. Jim ani vyučujícím nevyhovovalo přecházení mezi budovami. Děti bývaly už tak dost unavené, protože dojížděly zdaleka. Brzy vstávaly a často kvůli dlouhé cestě domů chodily pozdě spát. Proto se postupně začal zhoršovat jejich prospěch. Byla potřeba vytvořit jim stabilní zázemí. Výuce nepomohla ani chřipková epidemie, která zasáhla prakticky celé město. Děti byly nemocí vyčerpané a z důvodu velké absence se hůře dohánělo učivo. Město došlo k závěru, že je potřeba děti dostat do psychické pohody a v květnu a červnu téhož roku zařídilo pro školu značné výlety například na Kozákov a na Klokočské skály. Pro další třídu byl pořádán velký výlet do Krkonoš. První třída měla výlet na Ještěd. Časté také byly výlety do nejbližšího okolí. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 46)

Vzhledem k uvolnění tlaku ze strany německého obyvatelstva bylo možné postupně shánět nový pozemek na výstavbu školy. To se i podařilo. První stavební kámen byl položen 22. 6. 1924. Tím byla splněna hlavní touha české menšiny po vlastní škole v Hodkovicích. Stavbu vedl řídicí učitel Josef Kameník za pomoci poslance Josefa Stivína spolu se starostou Františkem Koškem. (Zajíček 2016, s. 123)

První slavnostní otevření školy proběhlo 27. 9. 1925. Školní inspektor Květoslav Lang pronášel první slovo až při stavbě školy. Jednalo se o rodáka z Hodkovic, který se zasloužil o zřízení matiční české školy. Zahájení se také účastnilo sokolstvo v krojích. Vyučování však začalo až 16. listopadu kvůli komplikacím s vlhkostí podlah v některých učebnách. Ředitelem školy byl zvolen Josef Kameník, který se angažoval již u stavby školy. Učitelé školy byli: Alois Bobek, který se stal kronikářem, Ondřej Tejnský, Jan Janecký, Jan Burijáněk,

Josef Štika, Jan Bystrý, pánové Zaháněl, Faifr. Dále manželé Kvačkovi a Jůzovi, což jsou pokračovatelé v psaní školské a městské kroniky Hodkovic. Dále vyučovali pánové Pokorný, Kropáček a učitelky Petrová, Janecká a Františka Loutchanová, která již působila na měšťanské škole. Při nástupu do nové budovy školy bylo zapsáno do obecné školy 75 žáků a do měšťanské školy 243 žáků. Bylo zde až 161 žáků z jiných obcí. Na měšťanské škole ubylo do konce roku sedm žáků z důvodů zdravotních a rodinných problémů a na obecné škole ubylo šest žáků. Zároveň město poskytlo věcné dary škole ve formě 106 svazků knih, současně nové oděvy pro děti a učební pomůcky. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 53)

Spolu se zařízením a výstavbou nové školy bylo otevřeno více tříd. Bylo zde pět tříd. Obecná škola měla stále dvě třídy, které kapacitám dostačovaly. Také se postupně žáci nově rozřazovali. První třída byla určená pro děti, které do školy nastupují prvním rokem. Druhá třída byla určena pro děti, které jsou ve škole druhým a třetím rokem. Třetí třída byla určena žákům, kteří navštěvují školu čtvrtým a pátým rokem. Jednalo se o nový inovativní krok k rozřazení učiva a v přístupu k žákům, podle jejich věku a již absolvovaného učiva. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 55)

Každým rokem žáků přibývalo. V letech 1926 až 1927 jejich součty v obecné škole dosahovaly až 85 žáků a v měšťanské až 245. V okolních obcích bylo 118 dětí, které dojížděly do hodkovické školy. Jednalo se především o obce: Petrašovice, Kohoutovice, Vrchovina, Žďárek, Dehtáry, Záskalí, Jílové, Frýdštejn, Jenišovice, Radostín, Vlastibořice, Rašovka, Bílá, Trtí a Bohdánkov. V tom roce šlo o veliký úspěch, protože docházku nedokončili pouze dva žáci. Počet dětí každým rokem rostl, dostal se až k číslu 113 žáků v obecné škole a v měšťanské 276 žáků. Byla to léta 1930 až 1931. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 56)

3.7 Vedení školy do války

Mnoho učitelů muselo narukovat při druhé mobilizaci armády v r. 1938. Pokud nešli do armády, byli později vysláni na práce do Německa. Většina z nich se již z války nevrátila. Učitelský sbor se musel této situaci přizpůsobit, a tak přijímal učitele ještě nevystudované či ženy. Postupně bylo učivo redukováno a čeština odsunuta do pozadí. Němci si přáli výuku pouze v němčině. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 71)

Po záboru československého pohraničí v říjnu 1938, kdy nová linie procházela oblastí Vlastiboři, byla ze školy odvedena dlouholetá učitelka Františka Loutchanová, která byla

umučena v koncentračním táboře v Osvětimi. Byla členkou odbojové protiněmecké skupiny Krystal, která působila v příhraničních oblastech. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 62)

Ve škole se učilo česky 13 let. Po obsazení pohraničí na podzim 1938 byla česká škola zrušena a přestěhovala se do ní škola německá. Čeští žáci byli nuceni navštěvovat českou školu v Petrašovicích. Vesnice leží přibližně 5 km za Hodkovicemi, kde škola neměla k výuce vhodné podmínky. Budova tamní školy byla malá a také zchátralá. Vyučování probíhalo v podzemní části domu. Následně byli žáci nuceni navštěvovat německou školu, a to původní školu v Hodkovicích nad Mohelkou. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 63)

Všichni žáci a učitelé byli přestěhováni z původní německé školy do budovy nové české školy. Zde výuka probíhala v němčině. Bylo tu i jakési sociální zřízení pro žáky. Ti zde dostávali polévku. Žáci, kterým se říkalo přespolní, měli možnost obědovat. Stravu zajišťovala kuchařka a vypomáhaly učitelky. Úplný oběd zdarma dostávali potřební žáci z chudých rodin, nejvíce z německého obyvatelstva. Čeští žáci byli nazýváni lůzou a nebyli respektováni, stejně tak jako jejich rodiče. (Zajíček 2016, s. 142)

Žáci z Českého Dubu dostávali obědy v německých rodinách nejbližší škole. Bylo to kvůli umístění Českého Dubu, který se stal základnou pro německý výbor učitelů. Všichni žáci z okolí docházeli do hodkovické německé školy. Jednalo se o děti z Jílového, Jeřmanic, Záskalí, Boženic, Kohoutovic, Bohdánkova, Vrchoviny a Radoňovic. Od třetí třídy byla povinně zavedena němčina, aby se i čeští žáci naučili dobře ovládat tento jazyk. Německá škola měla dobrou pověst v oblasti vzdělávání a péči o děti. Byla schopná svoji kvalitou konkurovat libereckým německým školám. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 74)

Některé části budovy, kde doposud působila česká škola a německá ji plně neobsadila, sloužily jako sklad. Později zde byly za války vytvořeny jakési jesle, kde se staraly starší ženy o děti matek, které byly odvedeny na práci do Říše. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 75)

Z dob války není dochována žádná kronika o škole ani o městu.

Po válce se chod školy opět obnovil spolu s výukou v českém jazyce. Do příhraničních oblastí se navrátili čeští obyvatelé, a proto i kapacity žáků byly postupně navyšovány. (Zajíček 2016, s. 145)

Od roku 1989 se jedná se o velmi prosperující školu, která se postupně rozrůstá o nové učebny, sportovní a dětská hřiště a o přístavbu školní družiny. (Obr. 8)

Obrázek 8 – Základní škola T. G. Masaryka

4 Cíle dějepisné výuky

4.1 Obecná charakteristika cílů

Cílem neboli dnes užívaným termínem klíčové kompetence, se rozumí finální záměr, jehož dosažení předpokládá realizaci promyšleného edukačního systému spolu s jeho dílčími aktivitami. Ve výuce dějepisu se nejvíce uplatní cíle informativní, které soustavně seznamují žáky s historickým vývojem lidské společnosti, tedy s orientací na komplexní vývoj společnosti ve městě. Dále slouží k získání informací, poskytují žákům nové poznatky a vzdělávají je. Používáme také cíle formativní, které zdůrazňují etické stránky historického poznání a rozvíjejí žakovu osobnost skrze hodnoty získané o životě v určitém městě. Mezi další se řadí cíl metodologický, který postupně objasňuje metody historikovy práce, které vedou k získání poznatků a nových informací, které žák bude následně umět použít v praxi, tedy že si probíranou látku znovu vybaví při kontaktu s památkami města a zvládne s poznatky pracovat v kontrolním pracovním listě. (Labischová, Gracová 2012, s. 33)

Abych dodržela rámcové vzdělávací cíle v hodině dějepisu, které jsou zaneseny v kurikulu, budu se zabývat tím, jakým stylem se regionální dějiny dají pojmout. Pro vyučující téma budou stěžejní dva proudy, kterými se dějiny ubírají. Prvním z nich je sociálně ekonomické pojetí dějin. Seznamuje žáky s vývojem společnosti, jak se vyvíjela po ekonomické stránce, konkrétně počátky ekonomiky města s rozvojem průmyslu. Také jak společnost fungovala od prostých lidí po majitele firem a podnikatele. Druhým proudem je liberálně demokratické pojetí, které se zaměřuje na dějiny civilizace a na politické dějiny. V případě regionálních dějin tento postup využívám k seznámení žáků s životy lidí ve městě v probíraném období. Jde o jejich životy, práci i katastrofy, které postihly město, a proto i jeho obyvatele. Z hlediska demokratického pojetí se soustředím na předání poznatků žákům o svobodách obyvatel. Zabývám se například tím, jak se s lidmi nakládalo v průběhu změny režimů. (Labischová, Gracová 2012, s. 34)

4.2 Klasifikace výchovně vzdělávacích cílů

Klasifikace výchovně vzdělávacích cílů má za úkol usnadnění odpovědí na otázky, které provázejí každého pedagoga. Jaké mám vybrat učivo? Bude dostatečně kvalitní a dosáhnu u žáků požadovaného cíle? Jak mám probrané učivo následně evaluovat? Jakou mám čekat od žáků reflexi? (Julínek 2004, s. 55)

Ve své práci se budu zabývat konkrétně kognitivními a afektivními cíli. Mezi cíle kognitivní neboli poznávací patří například znalosti a pochopení, které žákovi pomáhají

vybavit si dané učivo. Žák téma zvládá pojmenovat vlastními slovy, vysvětlit je, popsat, definovat a interpretovat. S těmito cíli budu pracovat přímo ve třídě, kdy od žáků budu žádat reflexi probíraného tématu, například z minulé hodiny. Mezi další kognitivní cíle patří aplikace a analýza učiva. Žák chápe příčiny a důsledky události, které například postihly město, a bude s fakty umět pracovat, pochopí její důsledek a situaci, která díky ní ve městě nastala. Posledním kognitivním cílem, kterým se budu ve své práci zabývat, jsou syntéza a evaluace. Žák zaujme stanovisko, vytvoří si vlastní názor na danou situaci a s tímto názorem bude umět pracovat a obhájit si ho. Také bude umět hodnotit učivo a rozhodne se, které téma z dějin města mu bude sympatičtější. Ve výuce dějepisu se také počítá s afektivními cíli, které se zaměřují na žádoucí postoje žáka, které se do učiva promítnou tak, že je žák nové učivo připraven přijmout a pracovat s ním. (Labischová, Gracová 2012, s. 34)

4.3 Dějepisné kurikulum

Obecnou rovinou pojmového vymezení kurikula se rozumí plánovaný obsah školní edukace a předávání poznatků. Zahrnuje dovednosti, hodnoty, postoje, zájmy, které se v žákovi vytvářejí skrze učivo. Ale řadí se sem i prostředky, metody a formy předávání výuky.

Zamýšlené kurikulum obsahuje plánované cíle, které odpovídají vzdělávací soustavě dané země. Toto kurikulum je znázorněno v osnovách školní výuky a také v učebnicích. Jedná se přesněji o samotný obsah výuky, činnosti, které doprovázejí probírané téma a motivace, která má žáky provázet během učiva, aby měli chuť získat nové poznatky. (Julínek 2004, s. 60)

Syntézou těchto stylů předávání informací se stává dosažené kurikulum, které představuje skutečné učivo, které si žáci osvojili a zapamatovali. Nejčastěji je toto kurikulum kontrolováno pomocí testů, zkoušení či dotazníků nebo rozpravy. (Labischová, Gracová 2012, s. 37)

Aby mohla moje vyučovací hodina dějepisu proběhnout, musím se řídit kurikulumními dokumenty, které zahrnují učební plán, vydává ministerstvo školství a je závazný pro všechny školy, dále učební osnovy, učebnice či didaktické texty pro žáky, které musím přizpůsobit vzdělávacímu programu konkrétní základní školy. Nejčastěji se jedná o dokumenty RVP neboli rámcový vzdělávací program, který je základním pedagogickým dokumentem charakterizujícím vzdělávací nabídku a zamýšlené výstupy pro jednotlivé stupně a obory. Druhým pro mě závaznějším dokumentem je ŠVP neboli školní vzdělávací program, který vychází z dokumentu RVP a zpracovává podmínky konkrétní školy a její výukový plán. Musí

obsahovat téma z regionálních dějin, abych mohla svoji práci na základní škole uskutečnit. (Labischová, Gracová 2012, s. 39)

5 Obsah dějepisného vyučování

5.1 Výukové formy

Mezi definici výukových forem bychom mohli zařadit organizační uspořádání vnějších podmínek, tj. rozložení třídy, počet žáků, prostředky zvolené k výuce a podobně. Je potřeba zvolit adekvátní vyučovací metody a prostředky, aby se efektivně realizovaly cíle výuky. Formy výuky se nejčastěji řídí časovou jednotkou, dobou, kdy probíhá aktivní výuka. V mém případě se jedná o obvyklých 45 minut.

Ráda bych zde zmínila několik forem didaktické interakce. Hluběji popíšu způsob, který hodlám nejčastěji ve výuce používat. Mezi formy vyučování patří individuální, skupinové, hromadné, projektové či diferenciované. Já budu pracovat s formou hromadného vyučování, která probíhá ve skupině žáků. Tou je nejčastěji třída, kde jsou žáci přibližně stejné věkové kategorie a mentální úrovně. Učitel řídí činnost všech žáků najednou. Jedná se o frontální výuku. Další formou výuky, kterou hodlám používat, je skupinové vyučování. Tento způsob vyučování mi připadá vhodný při řešení motivačních cvičení. Při prvním cvičení plánuji žáky rozdělit do dvojic, aby na úkolu pracovali společně. U následných motivačních cvičení, která umístuji na počátek vyučovací hodiny, bych ráda docílila také určité skupinové práce. Žáci budou pracovat skupinově, budou pracovat na výsledku společně a mohou si radit a pomáhat. (Labischová, Gracová 2012, s. 57)

5.2 Mimotřídní vyučovací formy

Pokud výuka v dnešní problémové situaci dovolí a bude možné ji realizovat, proběhne mimotřídní vyučovací forma výuky. Jedná se o exkurzivní vyučování, které probíhá mimo školní budovu. V našem případě jde o exkurzi po městě, kdy se žáci budou reálně seznamovat s památkami města. Zde by měli jako podpůrný prostředek pracovní listy, které by jim sloužily jako jejich zápis do hodiny. (Labischová, Gracová 2012, s. 60)

5.3 Vyučovací metody

Je potřeba chápat výukovou metodu jako usprádaný systém vyučovacích dovedností, činností a učebních aktivit učitele i žáků. Použité metody směřují k získání výchovně vzdělávacích cílů. Výuková metoda koresponduje s obsahem a cíli, které se snaží zprostředkovat učivo žákům. Nejčastěji budu používat reproduktivní metody. Mezi ně patří informačně receptivní

metoda. Jedná se o výklad informací, určitý popis a vysvětlování dané situace. Druhou je reproduktivní metoda, která zajišťuje opakování činnosti, a tím si žáci poznatky fixují. Může probíhat rozhovorem s učitelem, diskuzí mezi žáky na probírané téma a podobně. (Labischová, Gracová 2012, s. 65)

Se žáky budu pracovat slovní metodou. Dále budu používat metody názorně demonstrační. Se žáky se v této metodě soustředíme na pozorování předmětů, v našem případě památek a obrazů, popřípadě fotek v prezentaci spolu s jejich popisem. Zde se jedná o aspekty didaktické, ale také psychologické. Cílem výuky u žáka bude rozvoj sdělovacích schopností, rozvoj práce samostatné, ale i ve skupince nebo dvojici. Ráda bych zasadila do programu výuky i metodu badatelskou či výzkumnou, která bude rozvíjena otázkou, kterou mají žáci za úkol položit rodičům doma. Tak se opět budou rozvíjet komunikační dovednosti a již zmíněná badatelská činnost, kterou se v žácích budu snažit probudit. (Labischová, Gracová 2012, s. 67)

5.4 Didaktický test

Didaktický test zařazují jako nástroj systematického zjišťování neboli měření výsledků výuky. Jedná se o formu prověření znalostí, které žáci na třech předchozích hodinách získali. Výhodou didaktického testu je objektivita zjištěných informací o úrovni znalostí jednotlivého žáka. Tento typ testů je časově úsporný a výsledky lze zjistit v poměrně krátkém čase. Na samotný test se vymezuje zhruba třetina vyučovací hodiny. Test se nehodnotí subjektivně, jedná se o kroužkovací variantu. Pouze určité části jsou na jednoslovné doplnění a zde by se jistá míra subjektivity připouštěla, ale pouze výjimečně. Test je zcela kognitivní záležitostí, měří úroveň a kvalitu znalostí a dovedností jednotlivého žáka. Také je snadno opravitelný, proto lze procenty vyjádřit stav znalostí celé třídy. Získává vysokou reliabilitu, protože u něj žáci mohou být rušeni náhodnými vlivy pouze z prostředí třídy. Praktičnost je dána jeho jednoduchostí, lehkou strukturou a možností tento typ testu použít kdykoliv. (Labischová, Gracová 2012, s. 142)

5.5 Motivace a fixace tématu

Aktuálním problémem se stává nedostatečná motivace žáků ke studiu dějepisu. Je pouze na pedagogovi, aby žákům výuku dějepisu zpestřil a udělal ji zábavnou či jinak atraktivní. (Stuchlíková, Janík 2015, s. 311)

Mým cílem bude výuku regionálních dějin obohatit dostatečným množstvím obrazového materiálu a exkurzí, aby žáci viděli památky města na vlastní oči a mohli se více o místu

a památce dozvědět ve skutečnosti a nikoli jen ze školních lavic. Také mám připravenou motivaci, kterou zajišťuji skrze tajenku či hádanky, aby žáci byli od počátku hodiny aktivní a spolupracovali, popřípadě se nebáli komunikovat.

Samotný termín motivace je pro pedagoga a jeho výuku velice důležitý. Z psychologického hlediska je pojem motivace chápán jako duševní proces související se zvýšením, popřípadě s poklesem aktivity, pokud je motivace neúspěšná. Projevuje se napětím a snahou zvládnout danou činnost. V zaměření motivace se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadní zkušenosti, schopnosti i dovednosti. Proto má být motivace pro žáka jednoduchá, zábavná a aktivní. Podstatou procesu motivace jsou zaměření a aktivace jedince. Pro pedagogy je důležitá motivace k učení a získávání nových vědomostí u žáků. Správně motivovaný žák má předpoklady k efektivnímu učení. Motivace je proces vnitřního zdůvodnění potřeby jedince učit se. Podle intenzity a délky trvání rozlišujeme motivaci krátkodobou a dlouhodobou. Na činnost v hodině může být využita motivace krátkodobá, například nějakou hrou. U efektivního učení je potřeba motivace dlouhodobá, která vyplývá ze vztahu jedince k učení a získávání nových znalostí. Tato motivace se rozděluje na vnější a vnitřní. Motivace vnitřní je žádoucí a vyskytuje se u starších a zralejších žáků, na kterou budu spoléhat já při výuce žáků druhého stupně základní školní docházky. (Sitná 2013, s. 84)

Jako pedagožka se budu snažit o správnou a aktivní motivaci žáků po celou dobu vyučování. Obecně by se měl učitel snažit dokázat, že i jeho vyučované téma zajímá, a je pro ně zapálený. Určitě se zaměřím na zajímavosti o regionálních pamětihodnostech a pokusím se žáky zaujmout pověstmi. Budu s nimi maximálně komunikovat a snažit se vyvolat debatu. V regionálních dějinách lze efektivně uvádět souvislosti mezi probíranou látkou a běžným životem. Žákům dějiny přinášejí nové poznatky, organizované exkurze či setkání s pamětníky. V našem případě se jedná o exkurzi, kterou žáci mohou zažít, a tím se seznámí s památkou. V motivaci je potřeba často měnit aktivity. Zaměřím se na odlišnost vlastních vyučovacích hodin tak, aby každá hodina pro žáky byla něčím odlišná, například skupinovou prací či projektovou výukou a komunikací s učitelem. Hlavní pedagogická snaha, nejen z mé strany, by měla být ve vložení lidské tváře do vyučovaného předmětu a tedy přizpůsobení učiva žákům. (Čapek 2015, s. 326)

Na závěr hodiny musí přijít fixace probírané látky. Jedná se o fázi, během níž si žáci třídí, systematizují a upevňují nové vědomosti. Zároveň si tak přetvářejí svá původní vědomostní schémata. Probíhá zde proces učení, jehož výsledek je trvalý.

Důležitým cílem této fáze je, aby se žáci naučili vyjadřovat myšlenky a získané informace vlastními slovy, protože tak si nejlépe a nejtrvaleji zapamatují naučené nové poznatky a informace. Druhým cílem je podpořit výměnu názorů mezi žáky tím, že si navzájem sdělují svá vědomostní schémata a názory na nové vědomosti. V mých hodinách se bude jednat o závěrečné opakování probírané látky tak, že budu komunikovat s celou třídou a ptát se jich, co si nového z dnešní vyučovací hodiny odnesli. Zároveň budou mít možnost komunikovat mezi sebou a mohou si doplňovat své nové znalosti ze společných hodin. Tím dochází ještě ke korekci vědomostního schématu, přesněji řečeno, žáci se navzájem opravují. Tato akce může trvat již od činnosti s pracovními listy, kde žáci doplňují data do předem připraveného materiálu, který jim bude sloužit jako pozdější zápis z hodiny. (Čapek 2015, s. 431)

Toto opakování znalostí ocení především v následující hodině, kdy před motivačním cvičením budeme opakovat látku z minulé hodiny. Lépe si vybaví probírané situace z minulých hodin a budou se mnou moci začít na počátku hodiny komunikovat. Na tuto činnost bude navazovat motivace pro nové probírané téma.

6 Regionální dějiny v didaktice dějepisu

6.1 Výuka regionálních dějin

Regionální historie je důležitou součástí historické vědy. Umožňuje nám poznat územní celky, které se nacházejí v jednom státě. Zároveň poskytuje seznámení s oblastí, která nás zajímá, nebo ze které pocházíme či v ní žijeme. Ve své práci se budu soustředit na územní celek historického města. (Labischová, Gracová 2012, s. 169)

Na základní škole by měly mít regionální dějiny své místo, a to z několika důvodů. Jedním může být utváření vztahu k bydlišti, tj. samostatné formování historického vědomí o místě. Na středních školách pomohou regionální dějiny vzbudit v žácích badatelskou a odbornou činnost, respektive dohledávání informací o místě vlastního pobytu. Žáci mohou pracovat s přeloženými kronikami města, školy či obce. Mohou komunikovat s pamětníky a zabývat se orální historií, dále mohou rozvíjet komunikaci s vlastní rodinou k získávání informací. Regionální materiál je pak vhodný pro koncipování dějepisného neboli společenskovedního semináře. Současně lze propojit seminární výuku s exkurzí například po pamětihodnostech města, historických budov či archivu města. Jedná se o mimotřídní organizační formu, která je pro žáky výjimečná. Zároveň může být regionální historie

zdrojem projektového vyučování, přičemž jsou zapojeny i další vědní disciplíny, například kultura, literatura, výtvarné či hudební umění. Při takovémto projektovém vyučování se velice dobře pracuje se skupinami žáků, kteří pracují na jednom projektu a získávají společnými silami informace o městě. Náš případ se bude týkat pouze skupinové či párové kooperace v motivační činnosti. (Labischová, Gracová 2012, s. 171)

6.2 Didaktické využití regionální historie

Důraz na regionální historii klade i evropská dimenze, aby měli své zastoupení ve výuce základního vzdělávání. Zaměření na dějiny národnostních celků usnadňuje interkulturní porozumění a odbourávání negativních etnických stereotypů a předsudků. Důraz na místní, například městskou historii prohlubuje vztah k vlastní minulosti, dále i úctu ke kulturnímu dědictví, posiluje potřebu ochrany historických, ale i přírodních památek. Regionální historie se promítá i do vlastní zkušenosti žáků, která v našem případě spočívá v poznávání památek osobně, například při procházce městem, nebo cestou do školy. Následuje hlubší, vzdálenější poznání, které žákům poskytne výklad ve výuce o pamětihodnosti města. (Labischová, Gracová 2012, s. 170)

Žáci mohou studovat odbornou literaturu, která prohlubuje jejich vědění o historii města či oblasti. Také se mohou účastnit různých poznávacích exkurzí či naučných stezek pro samouky a dále si rozvíjet znalosti o městě. (Julínek 2004, s. 55)

Probíraná látka se k žákům může dostávat skrze deduktivní uvažování tím, že se na ni nabalují poznatky, které mají z předchozích hodin dějepisu historie místní či státní (zemská). Nebo získávají přístup k nové látce skrze induktivní postupy, které jim budou sloužit do budoucnosti jako stavební materiál pro probíranou novou látku. (Labischová, Gracová 2012, s. 171)

7 Rozbor první společné vyučovací hodiny „Historie města“

7.1 Cíl hodiny

Cílem první společné vyučovací hodiny je seznámení se s probíraným tématem. V první vyučovací hodině se budeme zabývat obecnou historií Hodkovic nad Mohelkou. Bude nás čekat charakteristika, do níž zahrneme přírodní i průmyslové aspekty, které mají vliv na vznik města. Seznámíme se s daty, která odpovídají vzniku města. Vysvětlím žákům, které problémy vznikají při zakládání měst, které události ho mohou postihnout a jací lidé zde

prvně žili. Budeme se také zabývat významnými událostmi, které město zažilo. Dostaneme se k vývoji průmyslu a rozvoji železnice.

V této hodině bude vyučování probíhat frontálně neboli hromadně. Výklad doplňuje prezentace a podpůrné pracovní listy. Na počátku vyučování přejdeme na skupinovou práci, která bude zahrnovat motivační cvičení. Přesněji se jedná o práci na tajence, která je součástí motivace. Zde mohou žáci pracovat v párech. Jedná se o skupinové vyučování, které nám bude sloužit po dobu motivačního cvičení, a následně přejdeme na hromadné vyučování. (Labischová, Gracová 2012, s. 57)

Metody mé výuky budou spadat do metod výuky slovní. Jde o informačně receptivní metodu, která předává žákům již hotové informace z mého výkladu historické látky. Žáci s těmito poznatky budou vycházet z pracovních listů, které doplňují výklad. Oni sami budou kognitivně pracovat a vpisovat potřebné informace do pracovního listu, aby kompletovali zápis z vyučovací hodiny. (Labischová, Gracová 2012, s. 67)

Druhou je reproduktivní metoda, která nám ve třídě poslouží na počátku a v závěru vyučovací hodiny. Jedná se o metodu, kdy žáci sdělují vlastní poznatky a analýzy z probíraného tématu. Tato forma výuky by se dala nazvat jako diskuze na probrané téma, která obsahuje komunikaci s učitelem a se spolužáky. (Labischová, Gracová 2012, s. 69)

Další metodou, která bude provázet celou vyučovací hodinu, je metoda názorně demonstrační neboli práce s obrazovým materiálem, který bude promítán (dataprojektorem) v prezentaci. Ta bude sloužit k zvýraznění důležitých nových poznatků, které se žáci v prezentaci naučili. Samozřejmě zde bude názorně ukazován a popisován obrazový materiál. (Labischová, Gracová 2012, s. 68)

Cílem celé vyučovací hodiny na téma historie města je předat žákům určité dovednosti a znalosti, které budou moci dále v praxi i teorii používat. Jedná se o konkretizované očekávané výstupy neboli vzdělávací cíle, mezi které se v první společné vyučovací hodině řadí na prvním místě cíl kognitivní. Získáním tohoto kognitivního cíle si žák osvojuje teoretické znalosti o historii města. Zvládne pojmenovat probírané učivo, například s jakými katastrofami se město po dobu své existence muselo potýkat. Toto učivo zvládne žák pojmenovat, a dokáže nad ním kriticky uvažovat, například jaké měl pro město důsledky ničivý požár. Spolu s tím bude na žáka působit cíl, který se zabývá aplikací a analýzou učiva,

kteřá řákovi přinese praktický pohled na danou látku. Vybaví si například historické budovy města, kterých se týkal onen zmiňovaný požár.

Výše zmiňované cíle v řákovi probouzejí informativní složku, která jedinci poskytuje komplexní obraz o historii společnosti města. Zároveň pokud je řák s městem dostatečně emocionálně spjat, bude se ho dále týkat cíl formativní, který v něm prohlubuje etické hodnoty společnosti. Jedná se například o dedukci toho, jak se původní obyvatelé města museli cítit, když je zasáhla tak velká tragédie.

7.2 Motivace řáků k činnosti

V rámci první společné vyučovací hodiny jsem si připravila rozsáhlejší motivační cvičení pro řáky, a to hned z několika důvodů. Řáci budou vystaveni novému stylu výuky a zapisování poznámek. Čeká je i změna přednášejícího a odklon od jejich původního vyučovaného harmonogramu. Zároveň bych ráda ve třídě navodila příjemnou atmosféru, aby řáci celé toto téma vnímali spíše jako odpočinkové a doplňující jejich původní znalosti o městě. (Stuchlíková, Janík 2015, s. 311)

Na úvod hodiny bych se proto se řáky ráda seznámila. Také bych chtěla na oplátku slyšet nějaké základní informace o nich. Představení by probíhalo po lavicích. Chtěla bych slyšet jejich jména, a jestli pocházejí z Hodkovic nad Mohelkou.

Po této krátké činnosti bych ráda přešla k motivační činnosti. Řáky bych rozdělila do dvojic po lavicích. Na prezentaci bych promítla obrázek křížovky s tajenkou, kterou mám pro ně připravenou jako hlavní motivační činnost. Promítací plátno bych rozdělila na dvě poloviny. Na jedné by byl samotný obrázek prázdné křížovky a na druhé otázky, které by řákům měly dopomoci k získání odpovědi. Jedná se o logické otázky, které by měl každý řák na druhém stupni zodpovědět. Mezi otázky bych zařadila například: „1. Město vzdálené cca 15 km od Hodkovic (odpověď na 7 písmen) 2. Sídlo aeroklubu Hodkovic (na 7 písmen), 3. E 4. Město se sklářskou minulostí a bižuterií (na 8 písmen), 5. Zvíře ve znaku města (na 6 písmen), 6. Velká firma na tlumiče v Hodkovicích (na 6 písmen), 7. Řeka protékající Hodkovicemi (na 7 písmen), 8. Město s nejbližší nemocnicí (na 6 písmen). Tyto odpovědi prověří řákovu orientaci ve městě a nejbližším okolí, popřípadě bude mít vedle sebe spoluřáka, se kterým mohou vzájemně kooperovat. Výsledkem tajenky je původní název města Liebenau. O tomto názvu bychom následně chvíli diskutovali, například co znamená, zdali se ještě používá a podobně. (Čapek 2015, s. 326)

Po motivačním cvičení bychom přešli na seznámení s tématem hodiny, tedy co za poznatky na žáky bude čekat v této vyučovací hodině.

Žáky v úvodu vyučovacího tématu čeká stručná historie města. Jak město vzniklo, co zapříčinilo jeho vznik, jací obyvatelé tu žili, co městem procházelo. Také kdy byla ves přibližně založena, kdy byla povýšena na město a jaké jsou první písemné památky o městě.

Také bych se ráda dostala v pokračování probíraného tématu ke katastrofám, které postihly město, jako jsou povodně, požár, mor či války, které město postihovaly.

Na závěr vyučovacího tématu bych se ráda zabývala vývojem průmyslu města. Například tím, která odvětví průmyslu se ve městě nacházela od potravinářského, tiskařského až po sklářský průmysl. Také je v tomto případě potřeba vyjádřit se k průmyslu automobilovému. S tím souvisí také seznámení žáků s významnými rodinami města, které měly právě v rozvoji průmyslu značné slovo, jako byla rodina Blaschkova či Johann Liebig z Liberce. A dostali bychom se v tématu až do doby rozvoje železnice a pošty.

7.3 Obsah hodiny

První třetina hodiny se bude zabývat vznikem a prvotním vývojem města, jak už jsem výše zmiňovala. K výkladu bude použita prezentace s obrazovým materiálem. Jako zápis žákům poslouží pracovní list, který obdrží na počátku hodiny. S ním celou dobu pracují tak, že si budou doplňovat na vyznačená prázdná místa informace z mého výkladu. Tuto činnost jsem zařadila proto, že konečný didaktický pracovní list nemá sloužit jako znalostní test, nýbrž pouze coby informativní složka mého působení na žáky. Proto je mým cílem vyvolat v žácích snahu pracovat celou vyučovací hodinu s listem. Touto činností udrží vlastní pozornost k probíranému tématu. Pozornost žáků musí cíleně směřovat k dohledání vhodných slov k doplnění právě skrze můj výklad anebo informace v prezentaci. V historické části předám žákům následující informace.

Podle archeologických výzkumů sahá první osídlení do 6. století n. l. Nálezy potvrzují, že se do této oblasti stěhovali první osadníci. Území budoucího města nejčastěji osidlovali kupci či obchodníci. Podle pověsti, jež měla vysvětlit název města, byla z prvních rodin, která se zde usídlila, rodina Hodkova, podle které Hodkovice mají údajně svůj název. (SOkA Liberec, Kronika města 1918–1930, s. 22) První název však byl Hodcouicz a nesla ho v této oblasti farní ves z počátku 14. století. (Kuča 2000, s. 98) Od 14. století se také používal název Libenow a od 16. století se tento název změnil na Liebenau. Překlad názvu je “in der lieben

Aue“, což znamená „na milém luhu, nivě“. (Profous 1947, s. 578) Písemnou zmínku o městě máme až z roku 1352. Informace byla nalezena ve středověkém textu, který se zabýval výběrem desátků. Zde byla uvedena výše vybrané platby. Hodlám s žáky během výkladu kooperovat a ráda bych jim pokládala určité otázky jako například: „*Víte, co byly desátky?*“ Odpověď: Jednalo se o desátý díl z hospodářské produkce, např. za vejce, zrní, drobné domácí zvířectvo a byla povinnost je platit, stejně jako pravidelný odvod daně. Dále bychom se zabývali obecnými znaky města. Ráda bych žákům položila otázku, na kterou určitě nebudou všichni znát odpověď, ale možná dedukcí skrze název kostela na ni někdo přijde. „*Víte, kdo je patronem města?*“ Odpověď: Jedná se o svatého Prokopa, kterého prosadili páni z Dražic. Svatému Prokopovi je zasvěcen i hodkovický kostel. Zároveň tito vlivní páni zajistili městu reprezentativní barvy do znaku města. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 104) Opět směřuji na žáky s otázkou, na kterou by měli znát odpověď. „*Víte, o které barvy se jedná?*“ Jsou to modrá a bílá. Zároveň je ve znaku města, kromě uvedených barev také medvěd. Medvěd proto, že údajně podle pověsti napadl hodkovického radního a tomu se jej podařilo přemoci. (Zajíček 2016, s. 9–15)

Druhou třetinu hodiny bych ráda věnovala událostem, které postihly město. Jedná se o nadcházející informace, které žákům budu předávat.

Nejčastějším problémem, který postihoval města, byl požár. Hodkovice byly zasaženy několika požáry. (Zajíček 2016, s. 8) Konfrontuji žáky s otevřenou otázkou a snažím se v nich probudit dedukci. „*Víte, proč požáry v té době vznikaly tak často?*“ Odpověď: Z neopatrnosti lidí, kteří manipulovali s otevřeným ohněm, protože jej používali nejen k vaření, ale hlavně k osvětlení. Také se dříve stavělo převážně ze dřeva, to znamenalo větší náchylnost ke vzplanutí nežli kámen. První zmínka o požáru je z roku 1692. Zde hořela radnice a okolo ní 19 domů. Požár naštěstí nebyl pro město tragický. Roku 1707 vznikl další požár. Jeho ohnisko vzniklo na lešení, které bylo rozestavěno okolo radnice, která se zrovna opravovala. Nejmasivnější oheň zastihl město v r. 1806. Vznikl opět na náměstí a byla jím zasažena velká část města spolu se školou. Síla požáru byla tak ničující, že se roztavil i zvon na márnici. „*Víte jak se říkalo zvonu, na který se zvonilo při pohřbech/úmrtí?*“ Odpověď: Umíráček. V roce 1806 shořel i archiv města, který se nacházel v radnici. Požár zastihl město na jaře, proto lidé celé léto mohli renovovat a znovu vystavovat své domy. Hodkovicemi otřásly i další hrůzné události. Jednalo se například o mor či jiné epidemie a také hladomor. První zmínky o moru máme z 15. a 16. století. Jednalo se o nemoc, kterou byla zasažena prakticky celá Evropa. Na tuto pandemii upomíná morový sloup na náměstí. S hladomorem se potýkalo

město často, protože masivně narůstal počet obyvatel. Byl však zapříčiněn klimatickými vlivy či nepřízní počasí, které poškodily úrodu. Jednalo se o 18. století. Podařilo se ho zastavit až v roce 1772, kdy byly poprvé ve městě vysázeny brambory. „*V souvislosti s jakou událostí se k nám tato potravina dostala?*“ Odpověď: Objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem roku 1492. (Zajíček 2016, s. 19)

Poslední třetina vyučovací hodiny bude věnována tématu průmysl a jeho rozvoj ve městě. Ráda bych žákům předala alespoň minimální znalosti o průmyslu města, které by si měli udržet v paměti. V tomto případě musím pracovat s informacemi z přítomnosti, protože Hodkovice jsou aktuálně automobilový velkovýrobce tlumičů do vozů všech značek.

První znatelný rozvoj průmyslu nastal od konce 18. století. Jednalo se o výrobu skla, kterou zajišťovaly vlivné rodiny ve městě, například rodina Blaschkova. V 19. století vznikla ve městě pošta. Tím se poukazuje na strategické a důležité umístění obce. Roku 1859 vznikla v regionu železniční trať. Tu založil známý podnikatel z Liberce Johann Liebieg. Díky železniční trati byl umožněn export výrobků z Hodkovic a tím i lepší finanční prosperita města. Hodkovice vlastnily několik tiskáren. Tiskly se zde obaly na skleněné artikly, ale také pro bižuterii, která se dovážela z Jablonce nad Nisou. Dům původní tiskárny stojí ve vedlejší ulici u radnice. Jedná se o dům s atypicky zdobeným balkonem. Nyní v Hodkovicích jsou dvě firmy, které zajišťují hlavní průmyslovou prosperitu města. Specializují se na výrobu automobilových tlumičů a dalších doplňků. (Zajíček 2016, s. 97–113)

7.4 Rekapitulace a fixace tématu

Zásluhou pracovních listů mají žáci plnohodnotný zápis probraného učiva za celou vyučovací hodinu, ze kterého mohou čerpat informace při závěrečném opakování či při opakování na počátku další vyučovací hodiny. V pracovních listech doplňovali slova, která jsou spjata s historií města, například: podle pověsti původní název Hothovice, rok 1352, kostel svatého Prokopa, Páni z Dražic, modrá a bílá barva ve znaku města, rok 1806, sázení brambor, sklářský průmysl, železniční trať, Johann Liebieg, hodkovické tiskárny.

V úplném závěru hodiny, v posledních 5 minutách, bych ráda rekapitulovala základní pojmy, které žáci v hodině slyšeli. Nejednalo by se o klasické pokládání otázek, kde by odpovědi zabraly čas, ale už o konkrétní otázky, které by žákům pouze pomohly fixovat učivo. Jednalo by se o otázky typu. „*Která rodina podle pověsti stála při zrodu města a jak se město nazývalo?*“ „*Zasvěcení kostela, který stojí kousek od vaší základní školy?*“ „*Ve kterém*

roce byly Hodkovice zasaženy největším požárem?“ „A jaký druh průmyslu se v Hodkovicích rozvíjel?“ (Čapek 2015, s. 324)

Hodinu bych ukončila otázkou, zda má někdo nějaké otázky k tématu, které bych samozřejmě dovysvětlila. A také bych žáky dále motivovala na další hodinu, která pro ně bude více odpočinková, protože se budou probírat památky města a výklad bude více doplněn obrazovým materiálem. Popřípadě pokud situace a škola dovolí, ráda bych žáky motivovala exkurzí po městě, kde bychom se na jednotlivé památky šli společně podívat.

8 Rozbor druhé společné vyučovací hodiny „Památky města“

8.1 Cíl hodiny

Cílem druhé vyučovací hodiny je seznámení žáků s nejbližšími a nejvýznamnějšími památkami města. Žákům se pokusím předat kompletní přehled o památkách, které mohou nalézt přímo v centru města, ale také na jeho periferii, nebo na cestách, které vedou do okolních vesnic. Tyto poznatky žákům poslouží v lepší orientaci ve městě a uvědomění si kulturní historie. Vzhledem k tomu, že Hodkovice mají vlastní naučnou stezku, která vede právě okolo těchto památek. Věřím však, že mnoho žáků tuto naučnou stezku neprošlo. Zároveň denně chodí kolem památek, které znají pouze jménem. Ráda bych proto žákům přinesla širší pohled, kterým mohou kulturu města vnímat.

Seznámení s památkami proběhne formou exkurze, kde budeme postupovat směrem od školy na náměstí a následně cestou okolo kostela zpět ke škole. Touto cestou je možno potkat nejvíce památek, které žákům budu historicky přibližovat.

Forma výuky se uskuteční jako exkurze, kde na žáky budu působit metodou slovní a prakticky demonstrační. Zároveň bude vyučování probíhat hromadně neboli frontálně. Budu výklad přizpůsobovat celé skupině žáků. Krom klasické metody slovní, kdy ode mě žáci uslyší výklad historie jednotlivé památky, také dostanou pracovní listy, které si budou pouze doplňovat jako v předchozí společné vyučovací hodině. Jedná se o efektivní formu zápisu. Žáci jsou donuceni vnímat výklad, aby si stihli do pracovního listu vepsat poznámku, která tam patří, a zároveň mají již ucelený zápis pro své studium. Také bude při exkurzi použita metoda demonstrativní, přesněji žáci se vlastní zkušeností seznámí s památkami města. Motivace před exkurzí je těžce realizovatelná, protože se potřebujeme vejít do určitého času, kdy musíme celou exkurzi stihnout. Proto zde bude motivace pouze slovní, provedená stylem debaty, které památky si žáci z vlastní paměti vybaví. (Labischová, Gracová 2012, s. 170)

Zde mám zálohu výuky: pokud by nedovolila situace či počasí, přejdeme na výklad ve třídě, kde mám připravenou prezentaci s podpůrným výkladem a hlavně s dostatečným množstvím fotografií památek, aby si žáci vytvořili živou představu, kde se nalézají a jak detailně vypadají. Při této formě výuky mám připravenou motivaci, která nebude již hromadná, ale skupinová, přesněji řečeno párová. Bude probíhat prostřednictvím prezentace a promítání fotek, kdy žáci budou právě ve dvojicích v lavici sepisovat názvy památek. Následně přijde vyhodnocení správných názvů. Budu postupně vyvolávat žáky s jejich odpovědí a zbytek třídy bude hlasovat, zda má stejnou odpověď, či jinou. (Labischová, Gracová 2012, s. 57)

Metody mé výuky budou spadat do metod výuky slovní neboli informačně receptivní, která předává žákům již hotové informace z mého přednesu probírané historické látky. Žáci tyto poznatky budou vepisovat do pracovních listů, které doplňují můj výklad. Tím se jim ucelí zápis z vyučovací hodiny. (Labischová, Gracová 2012, s. 67)

Druhá metoda je reproduktivní, která nám poslouží na počátku a v závěru vyučovací hodiny. Pokud se nerealizuje exkurze, byla by zde motivace pouze slovní a závěr hodiny také pouze slovní, kdy bychom si zpátky před školou zopakovali názvy památek. V případě výuky ve třídě by se jednalo o metodu, kdy žáci sdělují vlastní poznatky a analýzy z probíraného tématu. Tuto formu výuky lze nazvat diskuze na probrané téma, která obsahuje komunikaci s učitelem a se spolužáky. (Labischová, Gracová 2012, s. 69)

Další metodou, která bude provázet celou vyučovací hodinu, je metoda názorně demonstrační neboli práce s obrazovým materiálem. Ten bude promítán dataprojektorem v prezentaci, která poslouží ke zvýraznění důležitých nových poznatků, které žáci měli použít do svého zápisu. Samozřejmě zde bude názorně ukazován a popisován obrazový materiál. Opět se jedná o metodu, která by byla zastoupena v případě nemožnosti konání exkurze. Pokud by se exkurze konala, jednalo by se o stejnou metodu, pouze by žáci prožili vlastní zkušenost s památkou a ne jen fixaci památky z obrazového materiálu. (Labischová, Gracová 2012, s. 68)

Cílem vyučovací hodiny na téma památky města je předat žákům určité dovednosti a znalosti, které budou moci dále v praxi i teorii používat. Nejčastěji bude zastoupen konkretizovaný očekávaný výstup neboli vzdělávací cíl, a to kognitivní. Získáním tohoto kognitivního cíle si žák osvojuje teoretické znalosti o památkách města, se kterými se seznámí prakticky prostřednictvím exkurze, popřípadě obrazovým materiálem. Žák dovede

pojmenovat probírané učivo – například, které památky se nacházejí na náměstí nebo u kostela. Také na něj bude působit cíl, který se zabývá aplikací a analýzou učiva, která mu přinese praktický pohled na dané učivo. To znamená, že žák je schopen vybavit si jednotlivé památky, které se nacházejí ve městě. Výše zmiňované cíle probouzejí informativní složku, která mu poskytuje komplexní obraz o historických památkách.

8.2 Motivace žáků k činnosti

Komplexní motivace bude provedena pouze za předpokladu, že škola či okolnosti nedovolí exkurzi. Hlavní cíl je realizovat vyučovací hodinu mimo budovu školy. Pokud se exkurze realizuje, proběhne motivace metodou slovní. Zde budu se žáky komunikovat prostřednictvím otázek, například. *„Které památky znáte, které památky se nacházejí na náměstí, víte, co znamená pojem morový sloup?“* Jedná se o otevřené otázky, na které žáci mohou reagovat prostřednictvím svých poznatků a zkušeností. Tyto otázky by byly použity cestou k první památce od školy. Tato motivace by byla zvolena z důvodu nedostatku času na realizaci samotné výkladové exkurze.

Pokud by mimoškolní vyučování nebylo povoleno, vypadala by hodina následovně. Před samotnou motivační činností bych zařadila opakování tématu z minulé hodiny, které mám zasazené i do prezentace, která by sloužila k výuce. Toto procvičení formou otázek a odpovědí bych zařadila na 2 až 4 minuty na počátku hodiny. Žáci by samozřejmě mohli pracovat s předchozím pracovním listem, který jim nyní slouží jako zápis. Otázky bych strukturovala postupně, jak jsme probírali historii města. *„Která rodina podle pověsti na území města žila jako první?“* Odpověď: Rodina Hodkova. *„Kdy máme první zmínky o městě Hodkovic?“* Odpověď: 14. století v soupisu výběru desátků. *„Kdo je patronem Hodkovic?“* Odpověď: Patron svatý Prokop. *„Kdy byl největší požár, který zasáhl největší část města?“* Odpověď: 1806. *„Která nemoc se v Hodkovicích projevovala nejvíce?“* Odpověď: Mor. *„Který druh průmyslu se zde rozšířil od 18. století?“* Odpověď: Sklářský, tiskařský. Po úvodním opakování minulé hodiny bych přešla k samotné motivaci na aktuální vyučovací hodinu. (Čapek 2015, s. 325)

Motivační činnost by probíhala počátečním rozdělením do dvojic. Žáci by pracovali ve dvojici v lavici. Pomocí dataprojektoru a prezentace bych na tabuli promítala jednotlivé snímky památek, které se nalézají poblíž centra. Na identifikaci každé památky bych vymezila čas okolo dvou minut, aby žáci mohli ve dvojici přemýšlet nad názvem objektu. Výsledky by se sdělovali až na konci motivační činnosti. Proto by žáci nejprve psali názvy

památek a místo, kde se nachází, k sobě do sešitu, anebo z druhé strany pracovního listu z minulé hodiny. Po promítnutí všech fotografií přichází na řadu zjištění správných odpovědí. Vráťím se na začátek prezentace, k prvnímu snímku. Vyvolám vždy jednu dvojici, aby řekla před třídou svoje zjištění, o kterou pamětihodnost se podle nich jedná. Ostatní žáky vyzvu k hlasování, zdali mají stejný název památky, či jiný. Takto budu pokračovat s dalšími fotkami památek. Tato činnost slouží k rozvoji komunikace s učitelem, ale zároveň k zdokonalení vystupování před třídou. Jedná se o uvolněnou formu vzdělávání, která navozuje přátelský vztah s vyučujícím, protože se zde žáci mohou projevit a prokázat svoje vlastní znalosti či poznatky. Tato činnost také rozvíjí orientaci ve městě. Po ukončení motivační činnosti bychom přešli k seznámení se s obsahem vyučovací hodiny. (Stuchlíková, Janík 2015, s. 312)

V první třetině se seznámíme s církevními památkami města. Jedná se o stavby okolo kostela, které formovaly obec od jejího počátku. Tyto církevní památky jsou důležité pro kulturní život.

Druhá třetina hodiny bude obsáhlejší. Seznámíme se s dalšími památkami ve městě. Jedná se například o sochy, pomníky, ale také s kašnou, či důležitými domy.

V závěru vyučovací hodiny bych žákům vysvětlila význam různých křížků, které se nacházejí jak ve městě, tak mimo něj, ale i u různých cest a stezek. Zde by žáci měli možnost poznat historii města také z pověstí, které by pro ně nesly odlehčující formu vzdělávání.

8.3 Obsah hodiny

Žáci budou opět pracovat s pracovním listem, v němž jsou záměrně vynechána určitá políčka, která si doplní během mého výkladu. Tento pracovní list bude použit u exkurze, kdy žáci zvládnou jednoslovně dopisovat informace. Ten bude použit i při frontální vyučovací hodině ve třídě. K doplnění budou mít dispozici můj výklad a prezentaci. Samozřejmě také dovoluji pomoc spolužáka i doptat se vyučujícího. První třetina hodiny přinese žákům nové poznatky o církevních památkách. Výklad začne od nejdůležitější památky každého města, a tou je kostel, zde zasvěcený svatému Prokopovi.

Přesné datum vzniku kostela není známo, prameny se zmiňují o 13. století. Avšak první písemná zmínka o kostelu je z r. 1352. Kostel také několikrát vyhořel. První doložený požár je z r. 1692. Problém byl v tom, že se dříve stavělo vše ze dřeva. Kamenný kostel na dnešním místě stojí až od roku 1720, kdy byl zcela dostavěn. (Nejedlo, Čermák, Buriánek

2018, s. 10) V kostele se nachází netradiční obraz velkého požáru z r. 1806, kterého byl kostel ušetřen spolu s farou a pivovarem. Další rekonstrukce proběhla až po první světové válce. Dále se budeme zabývat Kalvárií, která vede na vrchol kopce Vrchovina. Kalvárie vznikla roku 1818. (Frinta 1949, s. 27) Pod tímto pojmem se skrývá Křížová cesta, která vede podél kapliček do vrchu kopce. Původně proto měla název Vrchoviště. Podél cesty můžeme potkat pět kapliček. Šestá kaple je vrcholová a nese název kaple Kalvárie. Šibenice stála nad Kostelním vrchem. Hodkovice měly hrdelní právo až do poloviny 18. století. Popravovalo se zde pověšením. Se šibenicí souvisí také pomník, který se nachází pod kopcem, kde šibenice stála. Jedná se o kříž na kamenném podstavci. Kolem něj stojí tři lípy. Nalézá se v poli pod šibeničním kopcem. Pověst praví, že při popravě na šibenici se stínala hlava mečem, avšak nebyla chycena do košíku a skutálela se ze svahu dolů. Zastavila se až daleko v poli, kde dnes stojí křížek. Popis této události není nikde zaznamenán, ale pouze se předává ústně jako pověst mezi místními obyvateli. (Zajíček 2016, s. 61–73)

Druhá třetina hodiny se bude věnovat známějším památkám. Téma je obsáhlejší. Půjde o památky, které žáci mohou ve městě snadno potkat, i ty, kolem kterých projdou a prakticky je nezaznamenají. Patří sem i stavby praktické jako kašna anebo domy.

Jako první důležitou památku bych zmínila městskou radnici. První doložená zmínka o ní je z r. 1586. Bohužel několikrát vyhořela a s ní i městský archiv. První požár je zaznamenán v r. 1692. Druhý vznikl roku 1707 na lešení, které sloužilo k opravě budovy po předchozím požáru. Největší požár zasáhl radnici v r. 1806. V roce 1812 byla postavena nová budova. Rekonstrukce v novorenesančním slohu proběhla v r. 1889. Realizoval ji architekt Franze Wilde. (Fišar 2001, s. 30) Známa svým novorenesančním slohem je také Liberecká radnice. Před budovou hodkovické radnice stojí socha T. G. Masaryka, která má také bohatou minulost. Byla vyhotovena v r. 1938 na počest prvního prezidenta Československé republiky. Bohužel musela být několikrát sundána z podstavce, který se nacházel na náměstí. Prvně, když pohraniční oblasti zabralo na podzim 1938 Německo. Po válce v Československu nastoupili k moci komunisté a socha opět nemohla být instalována. Byla schována ve sklepech, v hasičárně, ale byla také zakopána. Na náměstí, tak jak sochu známe dnes, stojí od r. 1990. Součástí náměstí je také městská kašna, která byla pro Hodkovice velice důležitým hlavním zdrojem pitné vody. První zmínky o ní jsou z r. 1710. Jednalo se o kašnu dřevěnou. Ta sloužila až do roku 1887. Voda sem byla přiváděna samospádem ze Záskalí. Téhož roku byla vybudována nová kamenná kašna, která nahradila původní dřevěnou a vydržela stát na

náměstí až do r. 1946, kdy proběhla její poslední rekonstrukce. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 100)

Poslední třetina hodiny se bude zabývat drobnými památkami. Zmíním se o křížcích, které žáci mohou potkat na jakékoli cestě z města. Díky tomu si žák uvědomí, co se na tomto místě stalo.

První bych zmínila Sousoší tří svatých. Jde o nejvzácnější sousoší Hodkovic. Vytvořeno bylo v roce 1750 v dílně uředníků Matyáše Brauna. Jednalo se o předního mistra sochaře nejen českých zemí. Socha byla vystavěna na počest dcery jistého plukovníka, který vlastnil v této době panství včetně Hodkovic. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 31) Dále se na náměstí nachází mariánský sloup se sousoším. Byl vystavěn v r. 1710. Vzniklo po velkém požáru, který se prohnal Hodkovicemi v r. 1707 a zanechal po sobě 36 shořelých domů. Jednalo se také o připomínku velké morové rány, která zde zuřila roku 1708. (Zajíček 2016, s. 93) S morovými ranami mají Hodkovicce zkušenost, proto byl také vystavěn morový sloup na Převahách. Nalézá se na hlavním silničním tahu z Hodkovic na Petrašovice a Bílou. Údajně měl být vztyčen v r. 1678, kdy se na Hodkovicce hnala morová nákaza. Ale také on byl často přenášen. Vyryté datum na sloupu není čitelné. Jedná se o pískovec, který je žebrovaný. Na vrchu sloupu se nachází kamenná lucerna, kterou původně zdobily upevněné obrázky svatých. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 29) Další památka, kterou žáci mohou snadno přehlédnout, stojí nedaleko kostela. Jedná se o sochy známých světců Petra a Pavla. Bohužel stojí vedle silnice, proto byly již několikrát renovovány. Jedná se o barokní sochy. Autor je však neznámý. (Nejedlo, Čermák, Buriánek 2018, s. 83)

8.4 Rekapitulace a fixace tématu

Dnešní probírané téma bylo opravdu vyčerpávající. Avšak žáci mají opět pracovní listy, které doplňují o poznatky, a tak jim slouží jako plnohodnotný zápis. Na konci hodiny bych chtěla žákům položit otázku pro domácí výzkum. „*Co je brzdový a smírčí kámen?*“ Mohou se zeptat rodičů či prarodičů. Rozvine to u nich chuť komunikovat a navázat kontakt se starší generací s tématem určeným k hovoru. (Sitná 2013, s. 85)

Do pracovního listu žáci doplňovali slova, která jsou spjata s dnešním tématem hodiny. Mezi klíčová slova se řadí: páni z Dražic, rok 1352, požár, rok 1720, Křížová cesta, kaple Kalvárie, rekonstrukce radnice 1889, prezident Československa Tomáš G. Masaryk, Německo, rok 1938, 1990, dřevěná kašna, voda ze Záskalí, sochař Matyáš Braun, morová nákaza, pískovec, lípy.

Na závěr hodiny, v posledních pěti minutách, bych ráda zařadila otázky, které budu koncipovat pro celou třídu. Žáci mohou odpovídat hromadně. Jedná se pouze o krátké opakování tématu dnešní hodiny. Mezi otázky bych zvolila: „*Které památky můžeme vidět na náměstí?*“ „*Co znamená slovo Kalvárie? A jak se jmenuje její vrcholová kaple?*“ „*Proč se dříve stavěly morové sloupy?*“ „*Pamatujete si jména významných soch?*“ (Čapek 2015, s. 325)

Po tomto krátkém opakování látky, které slouží k fixaci tématu, bych žáky motivovala na další hodinu, v níž budeme probírat historii základní školy T. G. Masaryka. Pro žáky se může jednat o atraktivní téma, protože sami školu navštěvují. Zároveň někteří rodiče a prarodiče také do téže školy docházeli. Proto by si žáci mohli zjistit, co o ní vědí oni.

Hodinu bych ukončila rozloučením se žáky, poděkováním za pozornost a samozřejmě dotazem, zdali má někdo nějaké otázky, které bych mohla zodpovědět.

9 Rozbor třetí společné vyučovací hodiny „Historie základní školy T. G. Masaryka“

9.1 Cíl hodiny

Cílem poslední společné vyučovací hodiny je seznámit žáky s historií jejich vlastní základní školy T. G. Masaryka v Hodkovicích. Tato škola se pyšní bohatou minulostí, která by neměla upadnout v zapomnění, ale měla by se žákům předávat. Žáci dostanou informace o první škole ve městě, která vznikla na tamější faře. Dále se seznámí s pohledem německého a českého obyvatelstva na hodkovické školství. Za vznik české školy vděčí Hodkovice také Karolíně Světlé, o které rovněž bude řeč a bude na ní postavena motivační činnost. Dále bych ráda žákům předala informace o tom, jak fungovala škola během obou světových válek. A rovněž s tím, jak čeští žáci postupovali, když do školy docházet nemohli. Dostaneme se až do moderní doby fungování školy.

Během mého výkladu budou mít žáci k dispozici opět pracovní listy, se kterými budou celou hodinu pracovat prostřednictvím doplňování poznatků do listu. Ten jim následně poslouží jako ucelený zápis probírané látky. Při této vyučovací hodině také bude použita prezentace, obrazový materiál a pro ozvláštňení použiji technologii, kterou umožňují naše mobilní telefony, které mají žáci při sobě.

Forma vyučování bude po celou dobu hodiny hromadná neboli frontální. Pouze na počátku hodiny v motivační činnosti bude forma výuky pozměněna na skupinovou práci, kdy budou žáci rozděleni na skupiny po třech nebo čtyřech, abych měla jistotu, že vždy jeden ze skupiny bude mít mobilní telefon s internetem. Při této činnosti budou pracovat ve skupině a následně se přesuneme opět k frontálnímu stylu výuky. (Labischová, Gracová 2012, s. 57)

Při hromadné výuce bude použita vyučovací metoda slovní neboli informačně receptivní metoda. Tato metoda poskytuje žákům ucelené informace o probíraném tématu. K této metodě budu používat opět pracovní listy, se kterými žáci budou pracovat po celou dobu výkladu tématu. (Labischová, Gracová 2012, s. 69)

Pouze na počátku a v závěru vyučovací hodiny bude použita metoda reproduktivní. Jedná se o rozvíjení komunikace mezi žákem a učitelem a také žákem a třídou při skupinovém výkonu. Tuto metodu budeme používat především k řešení doplňujících otázek, popřípadě odpovědí na položené otázky. Těmi budu ověřovat znalosti žáků z minulé hodiny či fixaci tématu na jejím konci. Žáci použijí v praxi své znalosti a dovednosti z předchozích vyučovacích hodin. (Labischová, Gracová 2012, s. 67)

Novou použitou metodou pro výuku se stane metoda dohledávání informací skrze informační technologie. V této situaci se bude jednat o mobilní telefony s připojením na školní wi-fi síť či vlastní datovou síť. Na této platformě budou žáci vyhledávat potřebné informace k motivační činnosti, které si následně budeme společně ověřovat. (Labischová, Gracová 2012, s. 68)

Hlavním cílem hodiny je předání kompletních informací o historii a vývoji základní školy, kterou žáci navštěvují a zároveň práce s materiálem vyhledaným samotnými žáky.

9.2 Motivace žáků k činnosti

Na počátku motivační činnosti bych dala prostor opakování tématu z minulé hodiny. Jednalo by se o jednoduché dotazování žáků formou otázek a odpovědí. Žáci budou mít možnost využít pracovní list z minulé hodiny, v němž mají ucelený zápis. Opakování by bylo hromadné: pokládala bych celé třídě samostatné otázky, na které žáci budou odpovídat jednotlivě, popřípadě je budu vyvolávat. Jedná se o jednoduché zjištění, jestli si probíranou látku zapamatovali či jsou schopni potřebnou informaci v rychlosti dohledat ve vlastním zápisu. Otázky budou koncipovány jednoduše. „*Které památky můžeme nalézt na náměstí?*“

„Co znamená slovo Kalvárie? A jak se jmenuje její vrcholová kaple?“ „Proč se dříve stavěly morové sloupy?“ Tomuto opakování bych věnovala pouze pár minut. (Čapek 2015, s. 325)

Následně bychom přešli k samotné motivační činnosti, která bude také zasazena v prezentaci. Jedná se o obrazový materiál, na kterém je vyobrazena Karolína Světlá. Budu od žáků požadovat, aby se podle vlastního uvážení rozdělili do skupinek po třech až čtyřech. Vyzvu žáky, aby si vždy minimálně jeden ze skupinky připravil mobilní telefon, který lze připojit na školní internetovou síť či vlastní datovou síť. Také jeden ze skupinky musí být zapisovatelem informací a třetí žák bude informace následně prezentovat před třídou. Dám každé skupině přibližně deset minut na sepsání a dohledání informací o Karolíně Světlé. Po ukončení časového limitu budu vyvolávat jednotlivé skupiny, aby nám přednesly nalezené informace. Konec motivační činnosti bude uzavřen povídáním, jak Karolína Světlá souvisela s Hodkovicemi. Pomohla realizaci první české základní školy ve městě, protože zde doposud byla pouze německá škola, do které musely docházet i české děti. (Stuchlíková, Janík 2015, s. 312)

Ocením pochvalou žáky za jejich odvedenou práci. Proběhne seznámení s tématem dnešní vyučovací hodiny. Na úvod hodiny rozebereme se žáky první zmínky o škole v Hodkovicích, která se nacházela na faře. Dále žáky seznámím s formováním školství ve městě a s přechodem na vzdělávání v německém jazyce a vznikem německé školy. Žákům bude poskytnut pohled na život menšinového českého obyvatelstva ve městě, které nemělo vlastní obecní školu. Proto o ni silně bojovalo. S tímto bojem pomohlo až zřízení Matice školské, která podporovala vznik českých škol. Přímo vznik školy v Hodkovicích podporovala sama spisovatelka Karolína Světlá, se kterou se také stručně seznámíme. Ráda bych žákům také přiblížila kromě vzniku české školy a její další vývoj, např. vyučování během první světové války, v meziválečném období a také během druhé světové války. Ke konci společného bloku žákům poskytnu informace o škole po druhé světové válce.

9.3 Obsah hodiny

V první třetině vyučovací hodiny se žáci seznámí s počátky vzniku školy ve městě. Jednalo se nejprve o školu s vyučováním ve farní budově. Následně vznikla vlastní budova školy s německým vyučováním.

První zmínky o škole v Hodkovicích pocházejí z r. 1682. Jednalo se o jednu třídu, která se nacházela v dřevěné farní budově. Vyučování probíhalo v češtině. Prvním doloženým učitelem byl Ignác Tichý-Mitis z Turnova. Od druhé poloviny 18. století přešlo vyučování do

němčiny. Učitelem byl Kryštof Hutter. (SOkA Liberec, Kronika školy 1920–1954, s. 17) V tomto století se rozšiřuje výuka do jiné dřevěné budovy. Objevila se potřeba více místa kvůli populačnímu růstu. V roce 1806 při velkém požáru škola vyhořela do základů. Až v r. 1809 byla vystavěna nová budova, tentokrát už zděná. Vyučovalo se trivium. Ráda bych třídu konfrontovala otázkou, zda někdo ze žáků ví, co znamená trivium. (Jedná se o výuku čtení, psaní a počítání). Škola disponovala dvěma třídami a docházely do ní děti z Petrašovic a Bezděčína. Krom trivium se vyučoval i náboženství. V r. 1885 vznikla Matice školská v Praze. Jedná se o institut, který se zasloužil o vznik českých škol. Postupně došlo k formování českého školství i v Hodkovicích. (Zajíček 2016, s. 112)

Ve druhé třetině hodiny se žáci seznámí se vznikem české školy, kde se již vyučovalo v českém jazyce. Žáci se také dozvědí o stavbě nové školní budovy.

Od roku 1880 se zvyšoval počet českých obyvatel ve městě a zároveň vzrůstala touha po české škole. Rodiče chtěli, aby se jejich děti učily v českém jazyce, ne německy. V roce 1886 přijela do kraje Karolína Světlá. Spisovatelka, která se zavázala slibem, že pomůže založení české školy. (SOkA Liberec, Kronika školy 1920–1954, s. 22) Po zajištění pozemku, na němž měla stát nová škola, se v r. 1890 podařilo založit českou mateřskou školu. Stavba vlastní budovy školy se samozřejmě neobešla bez komplikací, a to hlavně ze strany většinového německého obyvatelstva, které se stavbou nesouhlasilo. Avšak stavba se realizovala a byla slavnostně otevřena. Prvním učitelem zde byl František Košek. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918 stát 1930, s. 17) Díky rozvoji železniční dráhy mohly do této školy docházet i děti z okolních vesnic. Učitel v té době pracoval jako kronikář, písař, divadelník, vedoucí sboru, ochotník a také pomáhal v kostele. (Fišar 2001, s. 31)

V poslední třetině vyučovací hodiny bych ráda žákům přiblížila nelehkou situaci školy a pedagogů v době první a druhé světové války, která chod školství velice ovlivnila.

Během první světové války byl chod školy výrazně zpomalen. Většina učitelů narukovala a málokdo se z války vrátil. Až v r. 1919 byl prosazen požadavek vzniku české obecné školy. Doposud fungovala mateřská škola. Ta byla určena pro české obyvatelstvo, které do první světové války bylo ve městě v menšině. Po válce ve městě narůstal počet Čechů, a proto stoupl i požadavek, aby vznikla větší obecná škola. Té se říkalo měšťanka. Třídy se dělily na chlapecké a dívčí. V té učila například paní učitelka Františka Loutchanová. (Zajíček 2016, s. 114)

Budova školy byla malá, proto žáci měnili učebny podle potřeby. Docházeli i do hlavní německé školy, která zde stále fungovala. Nová budova školy stála od roku 1925. Její slavnostní otevření proběhlo 27. 9. 1925. (Zajíček 2016, s. 123) Mohlo být otevřeno pět tříd a dvě třídy smíšené. Také zde byly v provozu jesle pro předškolní děti. (SOkA Liberec, Kronika města, 1918–1930, s. 25) Druhá světová válka pro školu přinesla horší situaci. Po zabrání pohraničí v r. 1938 byla budova české školy využívána Němci a stala se z ní opět německá škola. Žáci, kteří se stále chtěli učit v českém jazyce, museli docházet do malé školy v Petrašovicích, která zde provizorně vznikla, avšak neměla vhodné podmínky. Většina české výuky ve městě zanikla. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 63) Také čeští učitelé byli povoláni na nucené práce, popřípadě zajati, protože v této příhraniční oblasti pomáhali různým partyzánským oddílům. Například byla do koncentračního tábora odvezena paní učitelka Františka Loutchanová. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 62) Ty části budovy, do kterých se nepřesunula německá škola, sloužily během války jako sklad munice. (SOkA Liberec, Kronika školy, 1920–1954, s. 75) Po válce se chod školy obnovil. Škola byla rekonstruována a třídy opět přijímaly žáky. (Zajíček 2016, s. 145)

9.4 Rekapitulace a fixace tématu

Dnešní probírané téma žákům přineslo důležité historické milníky vývoje jejich vlastní základní školy. Toto téma může být pro žáky emocionálně zabarvené, protože uvedenou školu navštěvují. Očekávám proto, že se o historii školy budou zajímat alespoň v naší společné vyučovací hodině. Žáci mají opět předem připravené pracovní listy, které jim slouží jako zápis. Také se po nich vyžaduje soustředění na probírané téma. Pracovní list mají za úkol vyplnit potřebnými údaji, které jim vytvoří kompletní zápis z dnešní výuky. Na doplňující údaje mohou využít pomoc spolužáka, pokud nestihnou zaznamenat údaj z mého výkladu. Osobně jim také ráda pomůžu dohledat informaci k vyplnění.

V závěrečných pěti minutách bych dala prostor k opakování dnešního probíraného tématu. Jednalo by se o jednoduchou formu otázek a odpovědí, které budu klást třídě hromadně. Opět nechám žáky pracovat se zápisy, aby si potřebnou otázku dohledali. Žáky budu vyvolávat, popřípadě pokud budou sami znát odpověď, mohou hned odpovědět. Jednalo by se o otázky typu. „*Kde sídlila první škola v Hodkovicích?*“ „*Proč přešla výuka na německý jazyk?*“ „*Byli s tím čeští obyvatelé Hodkovic spokojeni, nebo proti německému vyučování chtěli něco udělat?*“ „*Během které války české škola dále fungovala a během které bylo vyučování přerušeno?*“ „*Kdy byla založena česká škola?*“ „*Které spisovatelce vděčíme za vznik české školy?*“ (Čapek 2015, s. 325)

Tyto otázky jsou pro žáky jednoduché, navíc mohou využít pracovní listy. Zároveň žáci v pracovních listech doplňovali klíčová slova. Jedná se o pojmy: trivium, náboženství, Matice školská, Karolína Světlá, obecná škola, měšťanka, nová budova od roku 1925, jesle, sklad během druhé světové války.

Ke konci hodiny bych žáky připravila na příští hodinu, kde již nebude můj vlastní výklad, ale pouze v prvních 15 minutách hodiny si napíšou krátký ověřovací test. Ten však nebude známkován, nýbrž bodován. Body poslouží pro mou školní práci. Jedná se pouze o můj vlastní přehled, jak žáci dané učivo pochopili a jak se jim fixovalo v paměti. Zde již nebudou používat pracovní listy, ale samozřejmě se nic nestane, když v ověřovacím pracovním listu neuspějí. Ten, kdo dostane maximální počet bodů, bude odměněn známkou do hodiny dějepisu od učitelky, která dějepis v jejich třídě vyučuje stabilně. Zbytek hodiny se budou žáci věnovat tématu, které mají přímo v osnovách se svojí vlastní paní učitelkou.

Na konci hodiny se se žáky rozloučím. Poděkuji jim za pozornost na dnešní vyučující hodině a také za jejich práci i v předchozích dvou vyučujících hodinách. Společně se se žáky uvidím naposledy příští hodinu pouze při doplňování jejich pracovních listů, které si od nich vyberu a ohodnotím je. Výsledky pošlu jejich paní učitelce.

10 Projektové vyučování

Projektové vyučování bych si vybrala jako alternativní způsob výuky a odklon od klasické výuky frontální za předpokladu většího množství času, než se mi dostává v rámci realizování praktické části mé práce. Dalším předpokladem by byla určitě prezenční výuka a možnost vést hodiny samostatněji.

10.1 Projektová výuka

Žáci se nejlépe učí vlastní činností, proto bych ráda zahrнула do projektové výuky aktivní činnost žáků na zpracování určitého tématu regionálních dějin. Důležitým prvkem hodin by byla vlastní iniciativa žáků, která by se projevovala dvouhodinovým projektem, na němž by pracovali ve skupinách. Tímto projektem bych u žáků podpořila vlastní iniciativu v dohledávání informací a tím by si osvojili více poznatků než při klasické frontální výuce, kde probíhá pouze zapisování do sešitů. Učitel by se měl snažit v žácích vyvolat pocit plynutí, neboli flow, kdy je jedinec natolik položený do své práce, že zapomíná na okolní rušivé vlivy. (Čapek 2020, s. 83)

Osobně bych chtěla u žáků probudit pocit sounáležitosti, spolupráce a vlastního společenství. Žáci by se měli u práce bavit, povídat si a diskutovat. Vyučující by měl dané téma poskytnout zábavnou formou, tím vtáhne žáky do děje a poskytne jim zábavu skrze cílené vzdělávání. Pedagog také poskytne žákům dostatek samostatnosti v projevené činnosti a tím jim dodá potřebnou důvěru a vlastní iniciativu projekt vypracovat. (Čapek 2020, s. 86)

10.2 Projekt regionálních dějin

První společná hodina by byla věnována společné exkurzi městem. Zde bychom si osvojili základní poznatky o památkách, o historii města a o základní škole. Následné dvě vyučovací hodiny by byli žáci rozděleni do třech skupin a hromadně by pracovali na třech projektech. Na exkurzi můžeme po cestě hrát různé stmelovací hry, popřípadě budovat třídní kolektiv a sounáležitost. Pro mě jako budoucí pedagožku je důležité třídní klima, tedy jak se žáci cítí, jak na sebe reagují a jak spolupracují. Exkurze je vhodný způsob takového stmelení než přejdeme na samotný projekt. (Čapek 2017, s. 32)

Projektové vyučování je metoda, která v žácích probouzí diskuzi. Snahu musí projevit i pedagog. Ten projektové vyučování pro žáky připraví atraktivněji, například se vybaví dostatkem pomůcek, zajistí volný prostor a svobodnou diskuzi. Tím se stává pro žáky atraktivní a odnesou si z ní více než z obyčejného přednáškového výkladu. Člověk si zapamatuje 40 % informací z toho o čem diskutuje, a až 80% z toho co vytvoří či udělá. Proto je cílem vytvoření projektu a diskuze nad ním. (Čapek 2017, s. 35)

10.3 Postup projektového vyučování

Jak jsem výše zmiňovala, nejprve proběhne exkurze, kde se žáci seznámí s historií města, památek a jejich základní školy. Dále se na exkurzi bude stmelovat kolektiv a již zde se žáci rozdělí do tří základních skupin.

Následné vypracovávání projektu se již uskuteční ve školním prostředí, tj. ve třídě, kde budou žáci rozděleni na tři pracovní skupiny. Na skupinu dějin města, historii památek města a historii základní školy. Na projektové vyučování budou vyhrazeny přibližně dvě vyučovací hodiny. Vyučující zajistí velké formáty papíru, na který budou žáci projekt vypracovávat. Dále bude zajištěn velký soubor obrazového materiálu, fotek, obrázků z novin, novinových článků, různých výstřížků a také výtvarné pomůcky.

Před zahájením činnosti budou jednotlivé skupiny seznámeny s jejich tématem, tj. s přibližnou osnovou k tématu, podle které budou tvořit. Jedná se o stanovení pravidel i při takovéto uvolňující činnosti. (Čapek 2018, s. 53)

Žáci budou mít například povolen telefon s internetem, avšak pouze na dohledávání informací. Jedná se o vzájemnou loajalitu a důvěru. Jako učitelka bych se pro žáky na projektovém vyučování snažila být pouze mentor či průvodkyně tématem. Učitel by neměl zasahovat do projektu, pokud to nebude nezbytně nutné. (Čapek 2018, s. 90)

V obou hodinách budu poskytovat žákům informace k jejich problematice, zároveň jim poskytnu dostatek materiálu k jejich tématu. Samotná práce žáků bude zcela jejich výtvar, bez mého většího zásahu.

Mezi hodinami zadám žákům domácí úkol, který se bude týkat vyhledání nějaké zajímavé informace o jejich tématu doma. Historická zpráva by je měla zaujmout a měli by ji být schopni prezentovat před třídou. Součástí tohoto úkolu bude konverzace s rodiči o dětmí vyhledané informaci: zdali o jejich zjištění věděli, co na ně říkají a podobně. Tyto informace budu chtít poznat při závěrečné prezentaci projektu, která se bude odehrávat před ostatními skupinami. Žáci představí svůj projekt, seznámí ostatní skupiny s poznatky, které si vyhledali k jim zadané problematice, odůvodní, proč si vybrali zrovna využitě informace. Ke konci výuky následuje probírání domácího úkolu, a jak na tyto informace reagovali jejich rodiče. Na závěr každého projektu bude vyvolána diskuze s ostatními skupinami. Například co se ostatním na prezentovaném projektu líbilo či nelíbilo, nebo co skupině pochvální.

11 Závěrečný ověřovací pracovní list

11.1 Rozbor ověřovacího pracovního listu

Tento typ pracovního listu jsem zvolila jako způsob hodnocení získaných znalostí žáků za uplynulé tři vyučovací hodiny. V pracovním listě žáci kroužkují odpovědi, nebo je jednoslovně doplňují. Nelze ho proto hodnotit subjektivně, pouze objektivně. Jeho časová náročnost pro pedagogickou opravu je minimální. Lze jej snadno vyhodnotit a získat požadovaný výsledek. Zmíněný výsledek z ověřovacího listu nemá žákům přinést špatnou známku, pouze se jedná o ověření jejich nových znalostí, které jsem se jim snažila tři předchozí vyučující hodiny předat. Pokud se mu pracovní list povede bez chyby, jsem domluvená s vyučující třídy, aby žákovi udělila kladnou známku za vypracování. Systém hodnocení je bodový. Žák může získat za každou otázku maximálně jeden bod. Celkový počet

otázek je deset. Pokud splní pracovní list na 100 %, znamená to, že správně vyplnil a zakroužkoval všech deset otázek. (Labischová, Gracová 2012, s. 145)

Otázky jsou složeny podle probíraného tématu. První otázky se soustředí na realie města. Kdy byly Hodkovice povýšeny na město, kdo je patronem Hodkovic a jaký mají Hodkovice znak. Další otázky jsou historické události. Kdy zasáhl Hodkovice největší požár, která spisovatelka pomohla založení české školy, zdali fungovala škola za druhé světové války a která nemoc trápila Hodkovice nejčastěji mezi 15. s 17. stoletím. Poslední typ otázek v testu jsou dotazy na rozvoj orientace ve městě, např., která socha stojí před městskou radnicí, jak se jiným slovem nazývá Křížová cesta a který architektonický styl je použit při rekonstrukci radnice. Otázky jsou doplněny možnostmi, nejčastěji A–C. Jedna otázka se zakroužkovává ano/ne. A také pouze jedna otázka vyžaduje jednoslovné doplnění. Cílem listu není, aby se žáci dané učivo memorovali, ale chci, aby nad problémem logicky uvažovali.

11.2 Vyhodnocení pracovního listu

Celá plánovaná výuka proběhla v únorových hodinách dějepisu deváté třídy. Závěrečný pracovní list bude žákům zadán také v únoru aktuálního akademického roku.

Z pracovního listu mohli žáci obdržet maximum: deset bodů. Toho dosáhlo jedenáct z dvaceti dvou žáků, devíti bodů šest, osmi bodů dva. Sedmi bodů dosáhl pouze jeden žák. Nejnižší hodnocení (šesti bodů) získali dva žáci.

Závěr

Připravená výuka regionálních dějin města musela bohužel proběhnout jinou vyučovací formou, než jsem si v práci původně připravila. Kvůli uzavření základních škol proběhlo vyučování online. Paní učitelka deváté třídy mi poskytla tři vyučovací bloky, v nichž jsem se žáky kooperovala v rámci online výuky. Vždy jsme měli jednu hodinu týdně skrze videohovor na platformě google classroom.

První vyučovací hodina proběhla podle mého plánu práce. Pracovní listy jsem žákům hromadně poslala e-mailem, a proto měli stále možnost vyplnit si je během mého online výkladu. Pracovní listy se posílaly dva dny před samotnou hodinou, aby si je žáci mohli vytisknout. Zpětně mě e-mailem informovali, zda se jim tisk podařil. Pokud nějaký žák neměl přístup k tisku, vysvětlila jsem hromadně na začátku hodiny, jak lze rozdělit pracovní plochu monitoru počítače, aby na jedné půlce měl pracovní list, do kterého si bude vpisovat, a na druhé půlce měl video z online hodiny. Kdyby žákovi nedovolila technika ani tento postup, včas jsem dostala zpětnou vazbu e-mailem, a tak bych zajistila pracovní listy osobně a donesla je vytištěné. V první společné vyučovací hodině proběhl technický úvod, dále motivace skrze nasdílenou tajenku a jako hlavní téma jsme probrali historii Hodkovic nad Mohelkou.

Ve frontální výuce měla být druhá společná hodina věnována exkurzi po městě. Kvůli pandemické situaci tato exkurze také proběhla online. Tentokrát jsem žákům poslala pracovní list už přímo vyplněný, aby jim sloužil jako zápis. Exkurze probíhala přes portál google maps, kde jsem ve videohovoru sdílela svoji obrazovku a na mapách jsem se posouvala k památkám. Tento způsob výuky jsem zvolila ke konkretizaci prostoru, aby žáci vnímali památky aspoň takto virtuálně.

Třetí společná vyučovací hodina také proběhla bezproblémově online. Opět dostali zaslané pracovní listy a přes videohovor si doplňovali vlastní zápis.

Závěrečný pracovní list byl žákům poskytnut na konci třetí vyučovací hodiny v posledních 15 minutách. Vzhledem ke komplikovaným podmínkám jsem se rozhodla, že žákům závěrečný pracovní list pošlu do e-mailu a budou ho vyplňovat na počítači. Následně uložili změny provedené v souboru a vypracovaný dokument mi poslali v samém závěru vyučovací hodiny zpět na můj vlastní e-mail. Tím jsem od žáků získala zpětnou vazbu a zároveň tento pracovní list ukončil náš výukový blok. Žáci dostali vyhodnocení pracovních listů od své vyučující, které jsem výsledky zaslala e-mailem.

Z pracovního listu mohli žáci obdržet maximum: deset bodů. Tohoto maxima dosáhlo z dvaceti dvou žáků jedenáct žáků. Devíti bodů dosáhlo šest žáků. Osmi bodů dosáhli dva žáci. Sedmi bodů dosáhl jeden žák. A šesti bodů dosáhli dva žáci.

Ti žáci, kteří obdrželi plný počet bodů, dostali plus do činnosti v hodině od své vyučující, které jsem výsledky zpětně sdělovala. To znamená, že se jim tyto plusové body za aktivitu počítají do celkového hodnocení.

Svoji práci považuji za úspěšně realizovanou i přes nepříznivou situaci.

Seznam regionální literatury k teoretické (historické) části práce

1. **FIŠAR, Miroslav.** *Boží muka a křížky v Hodkovicích nad Mohelkou a okolí.* Hodkovice nad Mohelkou: Sdružení rodáků a přátel Hodkovic nad Mohelkou, 1999. 32 s.
2. **FIŠAR, Miroslav.** *Hodkovice nad Mohelkou: historie, památky a současnost.* Hodkovice nad Mohelkou: Městský úřad Hodkovice nad Mohelkou, 2001. 44 s.
3. **FRINTA, Alois.** *Hodkovice nad Mohelkou: Městečko pod Javorníkem.* Hodkovice nad Mohelkou: Propagační komise MNV, 1949. 60 s.
4. **HAVLÍK, Karel.** *Hodkovice nad Mohelkou: Minulost a památky.* Hodkovice nad Mohelkou: Městský národní výbor, 1965. 29 s.
5. **KUČA, Karel.** *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.* Díl 2. Praha: Libri, 2000. 938 s. ISBN 80-85983-14-1.
6. **PELANTOVÁ, Martina, Jaroslav ČERMÁK, Zdeněk BURIÁNEK a František NEJEDLO.** *Výlety po Hodkovicích nad Mohelkou aneb 10 let Cesty za poznáním.* Hodkovice nad Mohelkou: Spolek rodáků a přátel Hodkovic, 2018. 107 s. ISBN 978-80-87141-50-2.
7. **POCHE, Emanuel a kol.** *Umělecké památky Čech 1.* Praha: Academia, 1977. 643 s.
8. **PROFOUS, Antonín.** *Místní jména v Čechách.* Díl 1. Praha: Česká akademie věd a umění, 1947. 726 s.
9. **ŠTERNOVÁ, Petra (ed.).** *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji – Okres Liberec (A-Le).* Liberec: Národní památkový ústav, 2010. 272 s. ISBN 978-80-903934-2-4.
10. **ZAJÍČEK, Václav.** *Moje Hodkovice.* Praha: Powerprint, 2016. 400 s. ISBN 978-80-7568-006-8.

Seznam pramenů k teoretické části práce

1. **Státní okresní archiv Liberec, fond Archiv města Hodkovice nad Mohelkou.** NAD 22, Značka: AM Hodkovice nad Mohelkou, 1850, O. Binarová.
2. **Státní okresní archiv Liberec.** *Kronika města Hodkovice nad Mohelkou.* Kniha 400 s. Sepsal Alois Bobek, od roku 1929 místní učitel obecné školy.
3. **Státní okresní archiv Liberec.** *Kronika základní školy T. G. Masaryka od 1920-1954.* NAD 1377, Značka: OaMěŠČ Hodkovice nad Mohelkou, Fond: Obecná a měšťanská škola česká Hodkovice nad Mohelkou.

Seznam literatury k praktické části práce

1. ČAPEK, Robert. *Líný učitel. Cesta pedagogického hrdiny*. Praha, 2018. 175 s. ISBN 978-80-7496-387-2.
2. ČAPEK, Robert. *Líný učitel. Jak učit dobře a efektivně*. Praha, 2017. 140 s. ISBN 978-80-7495-344-5.
3. ČAPEK, Robert. *Moderní didaktika*. Nakl. Grada, 2015. 604 s. ISBN 978-80-247-3450-7.
4. ČAPEK, Robert. *Uč jako umělec*. Brno, 2020. 234 s. ISBN 978-80-7555-105-4.
5. JULÍNEK, Stanislav. *Základy oborové didaktiky dějepisu*. Brno, 2004. 274 s. ISBN 80-210-3495-5.
6. KRATOCHVÍL, Viliam. *Metafora stromu jako model didaktiky dějepisu*. Nakl. RAABE, 2019. 270 s. ISBN 978-80-8140-365-1.
7. LABISCHOVÁ, Denisa, GRACOVÁ, Blažena. *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2008. 278 s. ISBN 978-80-7368-584-3.
8. SITNÁ, Dagmar. *Metody aktivního učení*. Praha: Portál, 2019. 152 s. ISBN 978-80-262-0404-6.
9. STUHLÍKOVÁ, Iva, JANÍK, Tomáš. *Oborové didaktiky: vývoj – stav – perspektivy*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7884-0.
10. ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. 269 s. ISBN 978-80-247-4590-9.

Seznam vlastních obrazových příloh

Obrázek 1 – Dům bývalé tiskárny	15
Obrázek 2 – Kostel svatého Prokopa	17
Obrázek 3 – Sousoší na náměstí.....	20
Obrázek 4 – Městská radnice	21
Obrázek 5 – Kašna	23
Obrázek 6 – Morový sloup na Převahách	25
Obrázek 7 – Sochy svatého Petra a Pavla	27
Obrázek 8 – Základní škola T. G. Masaryka.....	35

Seznam didaktických příloh

Pracovní list č. 1 – Historie města
Pracovní list č. 2 – Exkurze památky
Pracovní list č. 3 – Historie základní školy
Prezentace č. 1 – Historie města
Prezentace č. 2 – Památky města
Prezentace č. 3 – Historie základní školy
Závěrečný pracovní list

Pracovní list č. 1 – Historie města

ZÁPIS PRO ŽÁKY

Regionální dějiny města – Hodkovice nad Mohelkou

Téma č. 1: Historie města

Vznik města

Dosavadní archeologické výzkumy datují osídlení do 6. století n. l. Území dnešních Hodkovic bylo nejčastěji osídleno zemědělci. Přes Hodkovice vedla především obchodní stezka. Jako jedna z prvních rodin se zde podle pověsti usídlila rodina **Hodkova**, podle které Hodkovice mají údajně svůj název. První název farní vsi byl Hodcouicz. Nejčastěji bylo město známo pod německým názvem Liebenau. Spojení Hodkovice nad Mohelkou je používán až od roku 1955.

První písemné zmínky o Hodkovicích jako městě jsou až z roku 1352. Tento rok je uveden ve spisech, které se zabývaly výběrem desátků.

Hodkovice mají vlastní kostel svatého **Prokopa**. Přesný rok jeho výstavby neznáme. Přibližné je 13. století jeho vzniku. Hodkovice v této době vlastnili páni z **Dražic**. Ti prosadili svatého **Prokopa** jako patrona města. A údajně podpořili **bílou a modrou** barvu, aby se dostala do znaku města, spolu se symbolem medvěda.

Katastrofy, které postihly město

První z požárů byl zaznamenán 22. května 1692, kdy hořela radnice. Shořelo přibližně 19 obytných domů. Požár vznikl nedaleko náměstí. Radnice utrpěla v r. 1707 dalším požárem. Opět zcela shořela. Další pohroma nastala v r. 1768. Tehdy uhodil do špičky radniční věže blesk. Opět hořela, ale škody tentokrát nebyly tak vysoké. Nejničivější požár byl roku **1806**. Postihl největší část města i se školou a márnicí, kde se roztavil zvon-umíráček.

Dále Hodkovice postihl mor na konci 17. století. To upomíná sousoší na náměstí, které je zdobeno sochami a dále morový sloup na Převahách. Hodkovice se musely potýkat s hladomorem, který byl v druhé polovině 18. století a ukončen byl až vysázením **brambor** v r. 1772.

Průmysl města

Hodkovice byly předním výrobcem *skla*. V 19. století se rozvíjela pošta. Také v 19. století vznikla *železniční trať*. Šlo o rok 1859. Za vznik železniční tratě vděčí Hodkovice Johannu *Liebiegovi*, libereckému textilnímu podnikateli.

Hodkovice vlastnily několik *tiskáren*. Tiskly se zde obaly na skleněné zboží, ale také pro bižuterii, která se dovážela z Jablonce nad Nisou.

Pozůstatky tiskárny máme v Liberecké ulici u radnice. Jedná se o dům s atypicky zdobeným balkonem.

Pracovní list č. 2 – Exkurze památky

ZÁPIS PRO ŽÁKY

Regionální dějiny města – Hodkovice nad Mohelkou

Téma č. 2: Památky města

Kostel svatého Prokopa

Vznik kostela není přesně zjištěn, ale předpokládá se, že byl vystavěn na počátku 13. století. Patrona pro kostel a město vybrali páni z **Dražic**. První písemná zmínka o kostele pochází z r. **1352**. V písemných pramenech je doložena suma, kterou Hodkovice pravidelně odváděly jako desátky. Budova kostela několikrát vyhořela, protože byla postavena ze dřeva. Jeden z největších požárů kostela byl roku 1692. Stavba nového kostela byla dokončena v r. **1720**. V kostele se také nachází netradiční obraz **požáru** v Hodkovicích v roce 1806.

Kalvárie a šibenice

Názvem Kalvárie se rozumí cesta podél kapliček, **Křížová cesta**. Dříve se tato cesta jmenovala Vrchoviště. Kalvárie byla vybudována v r. **1818** díky městu a radním. Schody na cestě slouží jako odpočívadla. Cestou na vrchol můžeme potkat 5 kapliček. Šestá kaple, která se nachází na vrcholu, cesty nese název kaple **Kalvárie**. Šibenice stála nad kostelním vrchem tak dávno, že není ani znám rok. Hodkovice užívaly hrdelní právo až do poloviny 18. století. Mohlo se zde popravovat, nejčastěji pověšením.

Radnice

První zmínka o radnici je z roku 1586. Bohužel několikrát vyhořela a v ní i archiv města. První zaznamenaný požár je z r. **1692**. Druhý vznikl na lešení, které sloužilo k opravě radnice z předchozího požáru. Největší požár zasáhl radnici v roce 1806. V roce 1812 byla postavena nová budova. Rekonstrukce v novorenesančním slohu proběhla v r. **1889**. Autorem byl architekt Franz Wild.

Socha T. G. Masaryka

Kamenná socha byla vyhotovena v r. **1938** na počest prvního **prezidenta** Československé republiky. Avšak musela být několikrát odstraněna z podstavce, který se nacházel na náměstí.

Nejprve proto, že pohraniční oblasti na podzim 1938 zabralo **Německo**. V roce 1948 v Československu nastoupili k moci komunisté a opět socha nesměla být umístěna. Schovávali ji různě ve sklepích, v hasičárně, ale byla i zakopána. Na náměstí, jak sochu známe dnes, stojí od roku **1990**.

Kašna

První zmínky jsou z roku 1710. Jednalo se o kašnu **dřevěnou**. Sloužila jako hlavní zdroj pitné vody do r. 1887. Voda sem byla přiváděna ze **Záskali**. V roce 1887 byla vybudována místo dřevěné kašny kamenná. Ta na náměstí stála až do r. 1946. Následně proběhla její rekonstrukce.

Sousoší tří svatých

Jedná se o nejvzácnější sochu v Hodkovicích. Vytvořena byla v r. 1750 v dílně následovníka **Matyáše Brauna**. To byl přední mistr sochař nejen v českých zemích. Socha byla vystavěna na počest dcery plukovníka. Ten vlastnil v této době panství včetně Hodkovic.

Sousoší na náměstí

Sousoší bylo vystavěno v r. 1710 po velkém požáru, který zasáhl Hodkovic v r. 1707 a zanechal po sobě 36 shořelých domů. Jednalo se také o připomínku velké morové rány, která zde byla roku **1708**.

Morový sloup na Převahách

Nalézá se na hlavní silnici z Hodkovic na Petrašovice a Bílou. Údajně měl vzniknout v r. 1678. Tehdy byly Hodkovic zasaženy **morovou** nákazou. Sloup byl často přenášen. Vyryté datum na něm není čitelné. Sloup je z **pískovce**. Na vrcholu sloupu se nachází kamenná lucerna, kterou původně zdobily upevněné obrázky svatých.

Kříž pod šibenicí

Nalézá se v poli pod šibeničním kopcem. Okolo stojí tři **lípy**. Pověst praví, že při popravě u šibenice byla setnuta hlava mečem. Tu nestihli chytit do košíku, a tak se skutálela ze svahu dolů. Zastavila se až daleko v poli, kde dnes stojí právě křížek.

Otázka na bádání doma:

Co byl „brzdový a smírčí kámen“?

Pracovní list č. 3 – Historie základní školy

ZÁPIS PRO ŽÁKY

Regionální dějiny města – Hodkovice nad Mohelkou

Téma č. 3: Historie školy

První zmínky o škole v Hodkovicích

První zmínky o škole v Hodkovicích pocházejí z r. 1682. Jednalo se o jednu třídu, která se nacházela v dřevěné farní budově. Vyučování probíhalo v češtině. První doložený učitel se jmenoval Ignác Tichý-Mitis a pocházel z Turnova. Od poloviny 18. století přechází vyučování do němčiny. Učitelem byl Kryštof Hutter. V tomto století se rozšiřuje výuka do jiné dřevěné budovy. Byla potřeba více místa kvůli většímu počtu dětí ve městě.

V roce 1806 při velkém požáru škola vyhořela do základů. Až v r. 1809 postavili novou budovu, tentokrát už zděnou. Vyučovalo se *trivium* (čtení, psaní, počítání). Později se přidala výuka *náboženství*.

Německá škola

Poté co přešlo vyučování zcela do němčiny, vznikla německá škola. Škola zde byla od roku 1809. Důvodem bylo, že se ve městě nacházela německá většina obyvatel.

Škola měla dvě třídy. Docházely sem děti například i z Petrašovic a Bezděčína. Kromě trivium se vyučovalo náboženství. 1885 vznikla *Maticе školská* v Praze. Tento institut se zasloužil o vznik českých škol. Postupně se i v Hodkovicích utvořila česká škola.

Česká škola

Od roku 1880 narůstala v Hodkovicích nespokojenost českého obyvatelstva. Chtěli, aby se jejich děti učily v českém jazyce, a ne v německém. V r. 1886 přijela do kraje *Karolína Světlá*. Spisovatelka se zavázala slibem, že pomůže ke vzniku české školy. Po zajištění pozemku se roku 1890 podařilo založit českou matiční školu. Prvním učitelem zde byl František Košek. Díky rozvoji železniční dráhy mohly do této školy docházet i děti z okolních vesnic. Učitel v té době pracoval jako obecní kronikář, písař, divadelník a vedoucí pěveckého sboru.

První světová válka

Válka chod školy zpomalila. Většina učitelů narukovala na bojiště a málokdo se z něj vrátil. Až roku 1919 byl prosazen požadavek na vznik české *obecné* školy. Doposud fungovala mateční škola. Ta byla určena pro české děti, které byly do první světové války v menšině. Po válce ve městě narůstal počet Čechů.

Obecné škole se říkalo *měšťanka*. Třídy se dělily na chlapecké a dívčí. Zde učila paní Františka Loutchanová. Budova školy byla malá, proto žáci měnili učebny podle potřeby. Docházeli i do hlavní německé školy, která zde stále fungovala. Nová školní budova stála od roku 1925. Její slavnostní otevření proběhlo 27. 9. 1925. Zde mohlo být otevřeno 5 tříd a 2 třídy podružné. Také zde fungovaly *jesle* pro předškolní děti.

Druhá světová válka

Po záboru pohraničí v říjnu 1938 byla budova české školy obsazena Němci. Stala se z ní opět německá škola.

Žáci, kteří se stále chtěli učit v českém jazyce, museli docházet do malé školy v *Petrašovicích*. Ta zde vznikla provizorně a neměla pro žáky vhodné podmínky. Většina české výuky ve městě zanikla. Ty části budovy, do kterých se nepřesunula německá škola, sloužily během války jako *sklad*.

Po válce se chod české školy obnovil.

Závěrečný pracovní list

Ověřovací pracovní list pro žáky druhého stupně základní školy T. G. Masaryka v Hodkovicích nad Mohelkou

Vytvořila: Marie Filounková

Téma: Regionální dějiny města Hodkovice nad Mohelkou

„Kroužkuj správnou odpověď, nebo jednoslovně doplň.“

1. Kdy byly Hodkovice povýšeny na město?

- A. 10. století B. 14. století C. 20. století

2. Patron města, který se objevuje i v názvu kostela, je?

- A. Svatá Anna B. Svatý Martin C. Svatý Prokop

3. Jak vypadá znak města?

- A. Medvěd v bílo modrém poli
B. Jelen v bílo červeném poli
C. Medvěd v bílo červeném poli

4. Největší požár, který zasáhl město, byl ve kterém roce?

- A. 2001 B. 1806 C. 1120

5. **Křížová cesta se jiným slovem nazývá**

6. **Architektonickým stylem radnice je?**

A. Baroko

B. Gotika

C. Novorenesance

7. **Jaká socha se nachází před radnicí na náměstí?**

A. Socha T. G. Masaryka

B. Socha svaté Anny

C. Socha Miloše Zemana

8. **Která nemoc byla nejzákeřnější pro město od 15. do 17. století?**

A. Chřipka

B. Mor/hladomor

C. Vyrážka

9. **Která spisovatelka pomohla vzniku české školy?**

A. J. K. Rowlingová

B. Božena Němcová

C. Karolína Světlá

10. **Fungovala česká škola za druhé světové války? (*Pohraničí bylo zabráno Německem*)**

ANO / NE

Max 10 bodů (1 otázka = 1 bod)

Výsledek: